

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI**

**4+4+4 EĞİTİM SİSTEMİNE GEÇİŞTEN DOLAYI
5. SINIF OKUTMUŞ SINIF ÖĞRETMENLERİ VE
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
ÖZYETERLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hacı Mehmet TÜRKMEN**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi Servet HALİ**

Hatay-2019

**T.C.
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALI**

**4+4+4 EĞİTİM SİSTEMİNE GEÇİŞTEN DOLAYI
5. SINIF OKUTMUŞ SINIF ÖĞRETMENLERİ VE
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
ÖZYETERLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Hacı Mehmet TÜRKMEN**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi Servet HALİ**

Hatay-2019

ONAY

HACI MEHMET TÜRKMEN tarafından hazırlanan “4+4+4 EĞİTİM SİSTEMİNE GEÇİŞTEN DOLAYI 5.SINIF OKUTMUŞ SINIF ÖĞRETMENLERİ VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ YETERLİKLERİ” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oy çokluğu ile **İLKÖĞRETİM ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

.....

Jüri Üyeleri	İmza
Dr.Öğr.Üyesi Servet HALİ	
Dr.Öğr.Üyesi Yavuz BOLAT	
Doç.Dr.Bülent AKSOY	

HACI MEHMET TÜRKMEN tarafından hazırlanan “4+4+4 EĞİTİM SİSTEMİNE GEÇİŞTEN DOLAYI 5.SINIF OKUTMUŞ SINIF ÖĞRETMENLERİ VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN ÖZYETERLİKLERİ” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

Doç. Dr. Mustafa Onur KAN
Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HATAY MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile *“4+4+4 Eğitim Sistemine Geçişten Dolayı 5. Sınıf Okutmuş Sınıf Öğretmenleri Ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Özyeterlikleri Arasındaki İlişki”* konulu tez çalışmamda yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. / /2019

Hacı Mehmet TÜRKMEN

ÖNSÖZ

Eğitim sisteminin değişmesinin öğrenciler ve öğretmenler açısından önem arz ettiği göz önündedir. Eğitim sistemindeki bu değişimlerin öğretmenlere yüklediği yük göz önüne alındığında öğretmenlerin değişen sistem içerisindeki öz yeterliklerini sorgulama gerekliliğini doğurmuştur.

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Sınıf Öğretmenlerinin değişen eğitim istemi içerisinde 5. Sınıf öğrencilerine yönelik Sosyal Bilgiler dersi açısından öz yeterlikleri yaş, cinsiyet ve hizmet sürelerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın her aşamasında bilgi ve deneyimlerini paylaşan, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, bu çalışmanın ortaya çıkmasında çok büyük emeği olan değerli danışman hocam Sayın Dr. Öğretim Üyesi Servet HALİ 'ye,

Eğitim öğretim süreçleri içerisinde değerli zamanlarını ayırıp anket çalışmasına samimiyetle katılan tüm meslektaşlarıma ayrıca teşekkür ederim.

Yüksek lisans süresince bilgi, öneri ve tecrübelerinden istifade ettiğim bütün hocalarıma,

Hiç bir zaman maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen sevgili aileme, en içten teşekkürlerimi sunarım.

Hacı Mehmet TÜRKMEN

**4+4+4 EĞİTİM SİSTEMİNE GEÇİŞTEN DOLAYI 5. SINIF OKUTMUŞ
SINIF ÖĞRETMENLERİ VE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
ÖZYETERLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Hacı Mehmet TÜRKMEN

İlköğretim Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Servet HALİ

ÖZET

Eğitim sistemimiz 2010 yılındaki Milli Eğitim Şura kararlarına dayandırılarak 2012 yılında İlköğretim ve Eğitim kanunundaki yapılan değişiklik ile 4+4+4 şeklinde yeniden yapılandırılmıştır. Bu değişiklikte birlikte 5.sınıf ilköğretim öğrencileri artık ortaokul öğrencisi olarak kabul edilmiş olup bu sınıfların bütün derslerine branş öğretmenleri girmeye başlamıştır. 5. Sınıf öğrencilerinin sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri arasında kurdukları duygusal bağlarda akademik başarılarını etkilediği düşünülmektedir. Bu öğrencilerin gelişim ve öğrenme düzeyleri göz önüne alındığında öğretmenlerin özel alan yeterlikleri bağlamında 5. Sınıf öğrencileri için branş öğretmenlerinin derse girmelerinin öğrencileri eğitim öğretim sürecinde ne düzeyde etkilediği sorulması gereken bir sorudur.

Bu çalışmada amaç 4+4+4 eğitim sistemine geçişle birlikte 5.sınıf sosyal bilgiler dersine sınıf öğretmenlerinin mi yoksa sosyal bilgiler öğretmenlerinin girmesinin daha uygun olacağını belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak geliştirilen 33 maddeli likert tipi anket kullanılmıştır. Malatya ili merkez ve 4 ilçesi (Yeşilyurt, Battalgazi, Doğanşehir ve Akçadağ) örneklem olarak alınmıştır.

Anket çalışması 2015-2018 eğitim-öğretim dönemleri arasında görev yapan toplam 210 sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenine uygulanmıştır. Yapılan çalışmada Sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterlilikleri ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar cinsiyet, hizmet süreleri ve branşları açısından anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler SPSS for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. İnceleme sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş olduğundan bu çalışmada parametrik testler kullanılmıştır. Niceliksel verilerin

karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Scheffe testi kullanılmıştır.

Yapılan çalışmada sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin cinsiyet açısından öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, hizmet süreleri, branşları ve öz yeterlikleri açısından ise anlamlı bir farklılık olduğu belirtilmiştir.

Hizmet süreleri artan öğretmenlerin öz yeterlilik düzeylerinin daha üst seviyede olduğu görülmüştür. Branş açısından yapılan değerlendirmede ise sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre öz yeterlilik açısından daha ileride olduğu pozitif yönde bir anlamlılık göze çarpmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin öz yeterliklerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterliklerinden daha yüksek çıktığı ve anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Bu araştırmanın sonucunda 4+4+4 eğitim sisteminde ilkökul ve ortaokul yaşının geriye çekilmesi ve 5. Sınıfların ortaokul kademesine dahil edilmesi 5.sınıf öğrencilerinin üzerinde olumsuz bir etki yaptığı dikkati çekmiştir.

Bu çalışmada 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersine giren sınıf öğretmenlerinin öz yeterlikleri sosyal bilgiler öğretmenlerinin öz yeterliklerinden daha üst seviyede olduğundan 5.sınıflar Sosyal Bilgiler dersine sınıf öğretmenlerinin girmesinin daha uygun olacağı söylenebilir.

ANAHTAR KELİMELER

Sosyal Bilgiler Öğretimi, Değer Yargıları, İletişim Becerileri, Öğretmen Yeterlilikleri

**THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SELF-SUFFICIENCY OF CLASS
TEACHERS AND SOCIAL STUDIES TEACHERS EDUCATE 5TH GRADE
THROUGH THE TRANSITION TO THE 4+4+4 EDUCATION SYSTEM**

Master's Thesis, H. Mehmet TÜRKMEN

Primary Education Department,

Supervisor: Asist Prof. Dr. Servet HALI

ABSTRACT

Our education system was restructured as 4 + 4 + 4 with the amendment made to the Law on Primary Education and Education in 2012 based on the decisions of the National Education Council in 2010. With this change, 5th grade elementary school students are now accepted as secondary school students and branch teachers have started to enter all the courses of these classes. 5. It is thought that the students' academic ties affect the emotional ties they establish between classroom teachers and branch teachers. When the development and learning levels of these students are taken into consideration, it is a question that should be asked to what extent the participation of the branch teachers in the course affects the students in the education process for the 5th grade students in the context of the special field competencies of the teachers.

The aim of this study was to determine whether it would be more appropriate for class teachers or social studies teachers to enter 5th grade social studies course with the transition to 4 + 4 + 4 education system.

In this study, a 33-item Likert-type questionnaire was used as a data collection tool. Malatya city center and 4 districts (Yesilyurt, Battalgazi, Doğanşehir and Akçadağ) were taken as samples.

The questionnaire was applied to 210 class and social studies teachers. In this study, it was investigated whether there is a significant difference in terms of gender, duration of service and branch of answers given to the questions about self-efficacy of Classroom and Social Studies teachers.

The data obtained from the study were analyzed using SPSS for Windows 21.0 program. As a result of the study, it was determined that the data showed normal distribution, and parametric tests were used in this study. Differential t-test was used for the comparison of quantitative data, One way Anova test was used for comparisons between the groups in case of more than two groups and Scheffe test was used for the determination of the group causing the difference.

In the study, it was stated that there was no significant difference between the class and social studies teachers' self-efficacy in terms of gender, and there was a significant difference in terms of service periods, branches and self sufficiency.

It was seen that teachers' self-efficacy levels were higher in terms of service duration. On the other hand, in the evaluation made in terms of the branch, it is seen that the class teachers are more advanced in terms of self-efficacy than the Social Studies teachers. It is seen that the self-sufficiency of classroom teachers is higher than the self-sufficiency of social studies teachers and there is a significant difference between them.

As a result of this research, it was noted that withdrawal of primary and secondary school age in the 4 + 4 + 4 education system and the inclusion of 5th grade in the secondary school had a negative effect on 5th grade students.

In this study, it can be said that it is more appropriate for class teachers to enter 5th grade Social Studies course since the self-efficacy of classroom teachers who are in 5th grade Social Studies course is higher than self-efficacy of social studies teachers.

KEY WORDS

Social Studies Instruction, Value Judgments, Communication Skills, Teacher Competencies

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN AMACI	2
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	2
ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE ALT PROBLEMLERİ	3
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	3
ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	4

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Sınıf Öğretmeninin Özellikleri	7
1.2. Sınıf Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri.....	8
2.1. Sosyal Bilgiler Eğitimi	11
2.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Farklı Yaklaşımlar.....	12
2.1.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Amaçları	13
2.3. İLKÖĞRETİMDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ	15
2.3.1. Sosyal Bilgiler Dersinin İlköğretim Programındaki Yeri ve Önemi.....	15
2.3.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Kapsamı.....	17
2.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Temel İlkeleri	18
2.3.3.1. Dönüt-Düzeltilme;.....	18
2.3.3.2. Etkin Katılım;	18
2.3.3.3. Güdü;.....	18
2.3.3.4. Bireysel Farklılıklar;	19
2.3.3.5. Gelişim Özellikleri;.....	19
2.3.3.6. Tekrar;	19
2.3.3.7. Yakın Çevreden Yararlanma;.....	19
2.3.3.8. Model Olma;	20
2.4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİNİN KAVRAMSAL ANALİZİ	20
2.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinin Tanımı	20
2.4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinin Nitelikleri.....	21
2.4.3. Sosyal Bilgiler Dersinin Önemi	22

2.4.4. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihsel Gelişimi	22
2.4.5. Sosyal Bilgiler Eğitimi Dünyada Gelişimi	22
2.4.6. Sosyal Bilgiler Eğitimi Türkiye’deki Gelişimi	24
2.5. 2005 Sosyal Bilgiler Ders Programında Yer Alan Öğrenme Alanları, Kazanımlar ve Ölçme Değerlendirme	26
2.5.1. Öğrenme Alanı	26
2.5.1.1. Birey ve Toplum Öğrenme Alanı	27
2.5.1.2. Kültür ve Miras Öğrenme Alanı;.....	28
2.5.1.3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı;.....	29
2.5.1.4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı;.....	29
2.5.1.5. Zaman, Süreklilik ve Değişim Öğrenme Alanı;	29
2.5.1.6. Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanı;.....	30
2.5.1.7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler Öğrenme Alanı;.....	30
2.5.1.8. Güç, Yönetim ve Toplum Öğrenme Alanı;.....	30
2.5.1.9. Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanı;.....	31
2.6. Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar	31
2.7. Sosyal Bilgiler Ders Programında Ölçme ve Değerlendirme	34
2.8. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Araç ve Gereçler.....	34
2.8.1. Öğretimde Araç-Gereç Kullanmanın Önemi	35
2.8.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Materyaller	37
2.8.3. Öğretimde Kullanılan Araç Gereçlerinin Seçiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	42
2.8.4. Sosyal Bilgilerde Araç Gereçlerin Etkili Kullanımı.....	44
2.9. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri.....	45
3. 4+4+4 EĞİTİM SİSTEMİNDE SOSYAL BİLGİLER VE SINIF ÖĞRETMENLERİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	47

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli	50
4.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	50
4.3. Veri Toplama Aracı.....	50
4.4. Verilerin Analizi	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. Öğretmenlerin Mesleki Öz Yeterlik Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorum	52
5.2. Öğretmenlerin Mesleki Öz-yeterliklerinin Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	55
5.3. Öğretmenlerin Mesleki Öz Yeterliklerinin Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	56
5.4. Öğretmenlerin Mesleki Öz Yeterliklerinin Hizmet Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	60
5.5. Sınıf Öğretmenleri ile Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öz yeterliklerine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	61

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç.....	62
6.2. Öneriler	65
KAYNAKÇA	68
EKLER.....	73
Ek 1. Mesleki Yeterlilik Ölçeği	73
Ek 2. Malatya Milli eğitim Müdürlüğü İzin Onayı	74
Ek 3. İzin Onayı	75
Ek 4. Mustafa Kemal Üniversitesi İzin	76

TABLULAR LİSTESİ

Tablolar	Sayfa
Tablo 1. 9-10 Yaş ile 10-11 Yaş Grubunun Gelişim Özellikleri.....	4
Tablo 2. Örneklem Grubu Hakkında Tanımlayıcı Bilgiler.....	50
Tablo 3. Maddelerindeki Ortalama Değerlerine Göre Öğretmenlerin Mesleki Öz-Yeterlik Düzeyleri.....	52
Tablo 4. Öğretmenlerin Tüm Madde Ortalamaları Açısından Mesleki Öz Yeterlik Düzeyleri.....	55
Tablo 5. Mesleki Öz-Yeterlik ile Cinsiyet İlişkisi.....	56
Tablo 6. Mesleki Öz Yeterlik ile Branş İlişkisi.....	56
Tablo 7. Mesleki Öz Yeterlik ile Hizmet Süresi İlişkisi.....	57
Tablo 8. Sınıf Öğretmenleri ile Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin öz yeterlikleri ilişkisi	61

KISALTMALAR LİSTESİ

T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
ÖYEGM	Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü
NCSS	ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
SPSS	Statistical Package for Social Sciences
TTKB	Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri

GİRİŞ

Ülkeler vatandaşlarına belirli düzeyde eğitim vermekte olup bunu belirli bir sistem içinde yaparlar. Bu sistem içindeki eğitim, okul olarak adlandırılan yerlerde öğretmen olarak tanımlanan kişilerce yapılır. Okullar, okullarda verilecek dersler ve öğretmenler öğrencilerin düzeyine ve eğitimdeki bilimsel gelişmelere göre devlet tarafından belirlenmektedir. Bu değişkenler ışığında oluşturulan okullar, dersler ve öğretmenler ona göre sınıflandırılır ve sistem bu doğrultuda devlet tarafından işletir.

Türkiye'deki eğitim sistemi temel eğitim (okul öncesi, ilkokul ve ortaokul) ortaöğretim (lise ve lise düzeyi okullar) ve yükseköğretim (üniversiteler) kademeleri şeklinde yapılandırılmıştır. Temel eğitim ve ortaöğretim eğitiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur. Milli Eğitim Bakanlığının ihtiyaçları doğrultusunda alınacak öğretmenler üniversitelerce yetiştirilmektedir. Öğretmen adayları, eğitim sürecinde mezun olduğunda görev yapacağı branş, okul ve öğrenci düzeyi ile ilgili olarak belirli oranda genel kültür eğitimi, pedagojik eğitimi ve alan eğitim almaktadır.

2012 yılında 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile 1739 sayılı Milli Eğitim Temel kanununun arasında paralellik sağlanarak yapılan değişiklikle sekiz yıl olan kesintisiz eğitim 4+4+4 şeklinde kesintili olarak on iki yıla çıkarılmıştır (Resmi Gazete, 2012). Eğitim sistemindeki bu değişiklik özellikle önceki sistemde sınıf öğretmenlerinin okuttuğu 5. sınıfları etkilemiştir. Bu değişiklikle birlikte 5.sınıf ilkokul öğrencileri artık ortaokul öğrencisi olarak kabul edilmiş olup bu sınıfların bütün derslerine branş öğretmenleri girmeye başlamıştır. 5. sınıf öğrencilerinin gelişim ve öğrenme düzeyleri göz önüne alındığında öğretmenlerin özel alan yeterlikleri bağlamında branş öğretmenlerinin derse girmesinin öğrencileri eğitim öğretim sürecinde ne düzeyde ve nasıl etkilediği sorulması gereken bir sorudur.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışma Malatya İli Yeşilyurt, Battalgazi, Doğanşehir ve Akçadağ ilçelerinde 2015-2018 eğitim öğretim dönemleri arasında görev yapan toplam 210 sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenlerine hazırlanan 33 maddelik likert tipi anket ölçme aracı kullanılarak yapılmıştır. 4+4+4 eğitim sistemine geçişle birlikte beşinci sınıf Sosyal Bilgiler derslerine sınıf öğretmenlerinin mi yoksa Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mi girmesinin daha uygun olacağını belirlenmesi amacını taşımaktadır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Çağımızda yaşanan sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişmeler okullarda uygulanan eğitim-öğretim programlarının da yeniden düzenlenmesini beraberinde getirmiştir. 4+4+4 eğitim sistemine geçişle birlikte yeniden düzenlenen Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı 2005-2006 eğitim-öğretim döneminden itibaren aşamalı geçiş biçimde uygulanmaktadır. Yeni geliştirilen Sosyal Bilgiler programı, günümüzde pek çok ülkede olduğu gibi eğitim sistemleri ve uygulamaları üzerinde etkili olan yapılandırmacı yaklaşımın prensiplerine göre hazırlanmıştır. Yeni hazırlanan programda yapılandırmacılık yaklaşımı ile öğrenme öğretme süreçlerinden, okul yönetiminden, velilere kadar öğrenci merkezli bir eğitim anlayışının benimsenmesi amaçlanmıştır (Özdemir, 2009).

Sosyal Bilgiler dersi 2012-2013 Eğitim ve öğretim yılına kadar 4 ve 5. sınıflarda sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmüştür. 11 Nisan 2012 tarih ve 28261 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 30.03.2012 tarih ve 6287 sayılı Kanun ile “5. Sınıflarda yer alan Sosyal Bilgiler dersinin Sosyal Bilgiler öğretmenleri tarafından yürütülmesine karar verilmiştir.” maddesi değişikliğe uğramıştır.

Yine 11 Nisan 2012 tarih ve 28261 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 30.03.2012 tarih ve 6287 sayılı Kanun’a göre Türk Eğitim sistemi yaygın olarak bilinen ismi ile 4+4+4’e geçiş yapmıştır (Resmi Gazete, 2012).

4+4+4 eğitim modeli üzerinde süren tartışmalar irdelendiğinde bu tartışmalarda amaç ve içerikten ziyade politik boyutun ön plana çıkarıldığı görülmektedir (Akpınar ve arkadaşları 2012).

Güven'e (2012) göre okullar ve eğitimle ilgili yapılan değişiklikler, eğitimin temel öğelerinden olan öğretmenleri ve toplumun bütün kesimlerini yakından ilgilendiren bir konudur. Türkiye Cumhuriyet'in kurulmasında sonra önemi daha da artan ilköğretimin süresi ve hangi kurumlarda ne şekilde yapılması gerektiği genellikle toplumun hemen her kesimi tarafından tartışılmıştır.

ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE ALT PROBLEMLERİ

Bu çalışmada 4+4+4 eğitim sistemine geçişten dolayı Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin beşinci sınıf öğrencilerine ilişkin öz yeterlikleri ne düzeydedir?

Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Branş Öğretmelerinin Girmesine Yönelik Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin alınması amacıyla hazırlanan çalışmada araştırma problemine bağlı olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin beşinci sınıf öğrencilerine ilişkin öz yeterlikleri cinsiyet açısından anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
2. Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin beşinci sınıf öğrencilerine ilişkin öz yeterlikleri branş açısından anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
3. Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin beşinci sınıf öğrencilerine ilişkin öz yeterlikleri mesleki hizmet sürelerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermekte midir?
4. Sınıf öğretmenleri ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma;

1. Malatya'da bulunan Yeşilyurt, Battalgazi, Akçadağ ve Doğanşehir ilçelerinde 2015-2018 eğitim-öğretim yıllarında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı 48 ilköğretim okulu ve bu okullarda eğitim veren toplam 210 sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle sınırlıdır.
2. Verilerin toplanmasında kullanılan öğretmenlerin mesleki özyeterlik anketinin maddelerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

1. Araştırma için hazırlanan ölçeğin istenen kriterleri doğru bir Şekilde ltđđ varsayılmıŐtır.
2. Öğretmen adaylarının anketleri önyargısız bir biçimde cevapladıkları varsayılmıŐtır.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Toplumsal değerlere, bilim ve sanata önem veren üretken milli ve manevi değerlerimizi özümsemiş bireyler yetiştirebilmemiz öğretmenlerimizin niteliklerinin ve yeterliklerinin farkına varmasıyla ve bunları geliştirmesine bağlıdır. Sınıf ve branş öğretmenleri özel alan yeterlikleri açısından değerlendirildiğinde öncelikle dersini yürüttükleri öğrencilerin gelişim özellikleri açısından öğretmenlerin yeterlilikleri ve aldıkları mesleki eğitimin nasıl olduğu, benzerlikleri ve farklılıkları incelenmelidir. Yeni eğitim sisteminde 5. sınıf öğrencileri 9-10 yaş grubunu temsil ederken 6. sınıf öğrencileri 10-11 yaşını temsil etmektedir. Her iki yaş grubu kıyaslandığında aşırı olmamakla birlikte gelişim özellikleri bakımından aralarında belirgin farklar olduğu görülmektedir. Bu gelişim özellikleri Senemoğlu'na (2011) göre:

Tablo 1.

9-10 Yaş ile 10-11 Yaş Grubunun Gelişim Özellikleri

	9-10 Yaş	10-11 Yaş
<i>Zihin Gelişimi</i>	Daha gerçekçi düşünmeye başlar.	Artık somut düşünmeden soyut düşünme yeteneğine geçilmiştir.
	Daha önce görmediği bir nesneyi zihninde canlandırabilir. Zihinsel tartışmalar yapar.	Zaman ve yer kavramları tamamıyla gelişmiştir.
	Düşüncesini eleştirir, düzeltir.	Benliklerini ve yaşamı olduğu gibi kabul etmeye başlarlar.
<i>Duygusal ve Sosyal Gelişim</i>	Derin düşüncelere dalar. Arkadaşlarına uyar.	Çevresinde bulunan büyüklerinden etkilenmeye başlar ve onlarla yakın iletişime geçmeye çalışır.
	Ana-babaya ihtiyacı vardır.	En çok anne ve babasını sevdiğini belirtir. Anne-babanın yanında kendilerini çok güvende ve güçlü hisseder. Ailesine daha fazla bağlıdır. Ailece yapılan faaliyetlere katılmaya isteklidirler.
	Gergindir, endişelidir, unutkanlıdır.	Tedirginlikler ve huzursuzlukların azaldığı sakin bir dönemdir.
	Güven duyabilir, dürüsttür, eli açıktır.	Bir kahramana aşırı sevgi gösterir.
	Kuralları sever.	Hobileri oldukça değişmiş ve genişlemiştir.

Kendini eleştirir.	Kişileri oldukları gibi görmek isterler.
Sporu sever.	Olayların üzerinde fazla düşünmezler.
Kötü kelimeler kullanır.	Çocukluk dönemi bitmiş olur.
Bir şeyler biriktirir.	Meraklıdır.
Kolaylıkla cesareti kırılır.	Dikkatsizdir.
Bebeksi davranışlar gösterebilir.	Ağlamalıdır. Gururludur.
Kendine güvenmeye başlar.	Duygusaldır. Uysaldır. Doğal ve ani tepki gösterir.
Ev dışı etkinliklere bayılır.	Grup çalışmalarına uyar. Grup tarafından kabul edilmek ister.
Dost tavırlı, içten, gözlemci, ısrarcıdır.	Duygusal patlamaları seyrek olduğunda da şiddetli ve anidir.
Yeni ufuklar peşindedir.	Sosyaldır. Başarı peşindedir.
Kendi düşünce ve tavırlarını tahlil edebilir.	Ahlak prensiplerine göre davranır. Ne dediğini bilmez kararsızdır.

İki yaş grubu karşılaştırıldığında ortaya küçük farklılıklar çıksa da bu durum çocukluk döneminin gelişim hızı göz önüne alındığında göz ardı edilemeyecek düzeydedir. İki yaş grubu öğrenci özellikleri karşılaştırıldığında birisinin daha çocuksu olduğu söylenebilir. Branş öğretmenleri ile anne ve baba modelinde yetiştirilen bir sınıf öğretmenin yaklaşımı ve özel alan yeterlilikleri, bu düzey öğrenciler üzerinde farklı etkiler oluşturabilir. Bu konu da araştırılması gereken bir durumdur.

Capel ve Ark.(1996) göre öğretmenlerden yeterliklerine göre beklenen üç ayrı davranış biçimi vardır. Bunlar:

1. Planlama ve öğretim; ders için gerekli olan araç gereçleri hazırlama, sınıf düzenini oluşturma, dersin hedeflerine yönelik farklı öğretim tekniklerine sahip olmak ve kendi özel alan bilgisi yeterliliği.

2. Mesleki tecrübeler; öğretmen kıyafetinin uygunluğu, yeni öğrenmelere açık olma, kendini güncel şartlara göre geliştirme, öğrenciler için farklı öğrenme teknikleri kullanma, veliler ile etkili iletişim kurma, günün şartlarına uygun olarak özel alan bilgisine açık olma.

3. Sosyal beceriler; okul çalışanları ve amirleri ile iletişim halinde bulunma, takım çalışmalarına yatkınlık, velilerle ve çevre ile etkili iletişim kurma, okul dışında mesleğinin saygınlıkla ifade etme.

Ekici,(2005)'e göre Zimmerman öz yeterliğin özelliklerini şöyle sıralamıştır:

1- Öz yeterlik bir işin gerçekleştirilmesi konusundaki düşünceleri belirtir.

2- Öz yeterlik alandan alana büyük farklılıklar gösterebilir. Sayısal bölümdeki bir temel ders ile ve sözel alanlardaki temel derslerin öz yeterlikleri birbirinden çok farklılık gösterebilir.

3- Öz yeterlik ölçütleri hangi alanda yapılacaksa o alanla ilgili doğru belirlenen maddelere bağlıdır.

4- Öz yeterlik ölçümleri yapılırken içinde bulunulan durum göz önünde bulundurulmalıdır. Öğretmen merkezli bir durum ile öğrenci merkezli durumun farklılığı gibi.

MEB (2006) Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (ÖYEGM) tarafından Nisan 2004 tarihinde Mili Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında yapılan çalıştayda öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri

1. Bireysel ve Mesleki Değerler-Mesleki Gelişim
2. Bireyi -Öğrenciyi Tanıma
3. Öğrenme ve Öğretme Süreci
4. Bireyin Öğrenimini ve Gelişimini İzleme ve Değerlendirme
5. Okul-Aile ve Toplum İlişkileri
6. Program ve İçerik Bilgisi,

olmak üzere altı ana yeterlik ve bu yeterliklere göre 39 alt yeterlik belirlenmiştir.

Bu çalışmada 5. sınıf öğrencileri üzerinde sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin etkileri öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmek amaçlandığından bu iki farklı öğretmen grubunun yeterlikleri karşılaştırılmalıdır. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü (ÖYEGM) tarafından sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenleri için özel alan yeterlikleri tanımlanmıştır (ÖYEGM, 2008).

1.1.Sınıf Öğretmeninin Özellikleri

Öğretmenlik mesleği 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunundaki 43. Maddede şu ifade ile belirtilmiştir (MEB, Mevzuat. Html.):

Öğretmenlik, Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler. Öğretmenlik mesleğine hazırlık genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon

ile sağlanır. Yukarıda belirtilen nitelikleri kazanabilmeleri için, hangi öğretim kademesinde olursa olsun, öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmelerinin sağlanması esastır. Bu öğrenim lisans öncesi, lisans ve lisansüstü seviyelerde yatay ve dikey geçişlere de imkân verecek biçimde düzenlenir

Bütün alanlar gibi sınıf öğretmenliği de öğretmenlik meslek bilgisi, özel alan bilgisi ve genel kültür konularında eğitim fakültelerinden aldıkları formasyonlarla sağlanır. Bir öğretmenin mesleki bilgisinin yanında ayrıca toplum tarafından doğru görülen davranışları da sergilemesi gerekmektedir.

Eğitim öğretim sisteminin vazgeçilmez ögesi olan ilkökul öğretmenleri anne ve babasından sonra öğrenci ile en çok vakit geçiren, onunla iç içe olan, duygusal bağ kurabilen kişidir. Bundan dolayı sınıf öğretmenlerinin sadece sınıf içinde değil, okul dışında da örnek alındığı bir gerçektir. Bu yüzden öğretmenlerin toplumun her kesimine hitap edebilecek özellikte, toplumun orta kesimini yansıtacak görünümde olması gerekmektedir (Varış, 1991).

Eğitim ve öğretimden hedeflenen başarıya ulaşmak için eğitim sistemini geliştirme, eğitim-öğretim etkinlikleri için gerekli olan araç ve gereçleri sağlama ve gerekli fiziki ortamları hazırlanması, öğretim etkinliklerinin planlı bir şekilde yürütülmesi gibi bazı koşulların yerine getirilmesi gerekir. Ancak bu şartların bulunması hedeflenen başarı ve verimlilik için yeterli olmayabilir. Eğitim etkinliklerinin sürekliliğini devam ettirecek, sınıf içi ve dışında araç ve gereçleri kullanacak ve kullandıracak olan öğretmenin niteliği ve yeterliliği eğitim öğretim etkinliklerinin verimliliğinde en önemli öğedir. Öğretim faaliyetlerinde kullanılacak olan araç gereçler ne kadar mükemmel olursa olsun bunları kullanacak olan öğretmenler, alanlarında gerekli yeterliğe sahip değilse yapılan eğitim-öğretim faaliyetlerinden istenilen verim alınamaz (Çelikten, Şanal ve Yeni, 2005).

1.2. Sınıf Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri

MEB tarafından sınıf öğretmeni özel alan yeterlikleri 8 ana başlık altında aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (MEB, 2008):

1. Öğrenme - Öğretme Ortamı ve Gelişim:

- a) Gelişim ve öğrenme ile ilgili kavramları ve ilkeleri uygulayabilme,

- b) Öğrencilerin gelişim dönemlerine uygun rehberlik yapabilme,
- c) Öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak duruma uygun öğrenme ortamları hazırlayabilme,
- d) Öğrenme ve öğretme süreçlerinde araç ve gereçlerden yararlanabilme,
- e) Etkinliklerinde düşünme becerilerini (eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme) benimseyebilme,
- f) Bireylerin sorun çözme becerilerini geliştirebilme,
- g) Öğrencilerin akıl yürütme becerilerini geliştirebilme,
- h) Öğrenme-öğretme sürecinde özel gereksinimli ve özel eğitime gereksinim duyan öğrencileri dikkate alan uygulamalar yapabilme.

2. İzleme ve Değerlendirme

- a) Öğrencilerin, öğrenim sürecinde gelişim düzeylerini izleyebilme,
- b) Öğretim sürecinde uygulanan ölçme aracından elde edilen verileri değerlendirebilme.

3. Bireysel ve Mesleki Gelişim-Toplum İle İlişkiler

- a) Mesleki gelişimini sağlayabilme,
- b) Mesleki etik değerler oluşturabilme,
- c) Eğitim-öğretim sürecinde eğitim paydaşları ve toplumun diğer üyeleri ile beraber çalışabilme,
- d) Bilişim teknolojilerinden mesleki gelişim ve iletişim için yararlanabilme.

4. Sanat ve Estetik

- a) Güzel sanatlarla ilgili genel bilgilere sahip olabilme,
- b) Sanatsal etkinlikleri öğrenme sürecinde kullanabilme,
- c) Öğrenme ve öğretme ortamlarını düzenlerken estetik bakış açısını dikkate alabilme,
- d) Atatürk'ün sanat gelişmesine verdiği önemi içselleştirmelerini sağlayabilme.

5. Dil Becerilerini Geliştirme

- a) Öğrencilerin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerilerini geliştirebilme,
- b) Öğrencilerin okuma ve yazma becerilerini geliştirebilme,
- c) Türkçe'nin doğru ve etkili kullanımı ve iletişim açısından model olabilme,
- d) Atatürk'ün Türk dili ve ulusal değerlerle ilgili düşünce ve görüşlerini öğretim sürecindeki uygulamalara yansıtabilme.

6. Bilimsel ve Teknolojik Gelişim

- a) Öğrencilerin bilimsel ve teknolojik kavramları doğru ve etkin kullanmalarını sağlayabilme,
- b) Öğrencilere, bilimin gelişimi hakkında genel bilgi kazandırabilme,
- c) Atatürk'ün bilim ve teknolojiyle ilgili düşünce ve görüşlerini öğretim sürecindeki uygulamalara yansıtabilme.

7. Bireysel Sorumluluklar ve Sosyalleşebilme

- a) Öğrencinin kendi ve yakın çevresini tanımlarını sağlayabilme,
- b) Öğrencilerin demokratik davranma ve sorumluluk bilincini kazanmalarını sağlayabilme,
- c) Öğrencilerin etkili iletişim kurmalarını sağlayabilme,
- d) Öğrencinin, içinde yaşadığı doğal çevreyi tanıma ve gözlem becerisini geliştirebilme,
- e) Öğrencide, doğal afetlere karşı anlayış geliştirebilme,
- f) Öğrencide doğayı sevme ve koruma bilinci oluşturabilme,
- g) Öğrencide zaman ve değişim bilinci geliştirebilme,
- h) Atatürk'ün çocuk hakları, insan hakları, demokrasi ve vatandaşlık hak sorumlulukları konusunda görüşlerini öğretim ortamına yansıtabilme.

8. Beden Eğitimi ve Güvenlik

- a) Öğrencilerin ritim ve müzik eşliğinde jimnastik ve dans hareketlerini geliştirmelerine rehberlik edebilme,
- b) Öğrencilere ferdi sporlar ve takım sporları ile ilgili temel bilgi ve becerileri

- kazandırabilme,
- c) Öğrencilerin ferdi sporlar ve takım sporları ile ilgili motor becerilerini geliştirebilme,
  - d) Öğrencilerin doğru ve dengeli beslenme alışkanlığı kazanmalarını sağlayabilme,
  - e) Spor sakatlanmalarında ilk yardım kurallarını uygulayabilme,
  - f) Atatürk'ün spor ve ulusal değerlerle ilgili düşünce ve görüşlerini öğrenme sürecindeki uygulamalara yansıtabilme.

Modern eğitim sistemimizin öğretmen modeli; insan haklarına saygılı, içinde bulunduğu toplumu muasır medeniyetin üst seviyelerine taşımayı amaç edinen öğretmendir (Şimşek, 2002).

2.1. Sosyal Bilgiler Eğitimi

Eğitimin genel anlamda kabul gören tanımı, “Eğitim, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir” (Ertürk,1998). Bu tanım Sosyal Bilgiler eğitiminin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Sosyal Bilgiler eğitimi, sosyal bilimlerin verilerini analiz yaparak öğrencilerin düzeyine indirgeyen, bu verileri kullanarak öğrencilere toplumsal yaşama hazırlamada ve gündelik sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı hedefleyen vatandaşlık eğitim programı olarak tanımlanabilir (Öztürk ve Otluoğlu 2002). Sosyal bilimler öğretimi ise, eğitimin, bireyleri toplumsal yaşamı, hak ve sorumlulukları bilen ve topluma uyumunu sağlayan ve geliştiren bir dalı şeklinde tanımlanabilmektedir (Can, 1998).

Sosyal Bilgiler insanın toplumsal yaşamıyla iletişimini zaman unsuruna bağlı olarak incelediğinden, ilköğretim programı içinde önemli bir yeri vardır. Sosyal Bilgiler, çocuğun iyi bir vatandaş olmasını ve toplumda yaşamasına ve toplumun kendini kabul etmesinde önemli katkı sağlar. Bu yüzden ilköğretim programları arasında önemli bir yer tutar. Sosyal Bilgiler eğitim programının modern Sosyal Bilgiler anlayışı doğrultusunda hazırlandığı ve geliştirildiği zaman Sosyal Bilgiler programı kendisinden beklenen bu hedefleri yerine getirebilecektir (Doğanay, 2008: 77).

Öztürk (Ed. 2011) ise Sosyal Bilgileri şu şekilde tanımlamıştır: Değişen ve

gelişen dünya ve ülke şartlarında bilimsel kararlar alıp, vatandaşların etkin olduğu toplumsal alanda karşılaşılabileceği sorunlara çözüm getirebilmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri birleştirerek kullanılmasını sağlayan bir öğretim programıdır. Sözer'e göre (1998) Sosyal Bilgiler dersi, öğrencinin hayatı süresince karşılaşılabileceği sorunları uygun bir şekilde çözebilmesi için bireyi hayatın içinden olaylar aracılığıyla hayatın kendisine hazırlamayı, ona bu olaylardan hangi çıkarımlarda ve tecrübelerde bulunması gerektiğini öğretir.

MEB, (2005)'te Sosyal Bilgiler programının vizyonu şöyle tarif edilmektedir:

“21. yüzyılın çağdaş, Atatürk ilkeleri ve inkılâplarını benimsemiş, Türk tarihini ve kültürünü kavramış, temel demokratik değerlerle donanmış ve insan haklarına saygılı, yaşadığı çevreye duyarlı, bilgiyi deneyimlerine göre yorumlayıp sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturan, kullanan ve düzenleyen (eleştirel düşünen, yaratıcı, doğru karar veren), sosyal katılım becerileri gelişmiş, Sosyal Bilimcilerin bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektedir.”

Sosyal Bilgiler dersinin tanımlarından da anlaşılacağı gibi özünde bireyi hayata hazırlama ve bilinçli vatandaş yetiştirme konuları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

2.1.1. Sosyal Bilgiler Öğretimine Yönelik Farklı Yaklaşımlar

Sosyal Bilgiler öğretiminin temel amacının vatandaşlık eğitimi olduğu konusunda uzmanlar görüş birliğine varmış olsalar da onu yorumlamalarına ve uygulamalarında farklı yaklaşımlar benimsemişlerdir.

Duman'a (2011) göre Sosyal Bilgiler dersinin ilköğretim programındaki görevlerine ve hedeflerine baktığımızda üç yaklaşımın öne çıktığı görülmektedir. Bunlar:

2.1.1.1. Sosyal Bilgilerin Kültürel Mirasın Aktarımı Olarak Öğretimi:

Sosyal Bilgiler öğretimindeki temel yaklaşım olarak görülmektedir. Bu yaklaşımda toplumun ve devletin kurum, değer ve inançlarının kuşaktan kuşağa aktarımı ve durumun gelecek kuşaklarda da süregelen bir şekilde devamının sağlanması amacını taşımaktadır. Temel amaç, gelecek kuşakların geçmişinin gelenek ve göreneklerini öğrenmesi, tarihini bilmesi, kendi kültürüyle ve manevi mirasla gurur duyması, üzerine düşen görevlerini yapmaktan çekinmemesi, birey olarak uygun tutum ve davranışlar sergilemesi ve devlete bağlı bireyler haline gelmesidir. Bu

öğretim yaklaşımında genellikle öğretmen merkezli yöntemler kullanılır (Öztürk, C (Ed.) 2011).

2.1.1.2. Sosyal Bilgilerin Sosyal Bilim Olarak Öğretimi:

İyi bir yurttaşlık için en iyi temelin sosyal bilimlere ait değerlerin kazanımının gerekli olduğunu savunmaktadır. Sosyal Bilgilerin kazanımlarını edinen öğrenciler, Sosyal Bilgilere ilişkin edindikleri bilgilerle karşılaştıkları günlük hayatta karşılaştığı sorunları çözebilecek seviyeye gelirler. Bu yaklaşımla öğrenciler bilgi toplama ve yorumlama süreçlerini Sosyal Bilimlerin yapısı sayesinde öğrenirler. Bu yaklaşım genel olarak konu merkezli programlarda kullanılır (Öztürk,2009).

Sosyal bilim düşünme şeklini öğrenen bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrenciler, sosyal bilim kriterlerince hayatı algılamalı, problemleri sosyal beceri ile çözmeyi öğrenmelidirler (Barth ve Demirtaş, 1997).

2.1.1.3. Sosyal Bilgilerin Yansıtıcı Araştırma Olarak Öğretimi:

Öztürk'e (2011) göre bu yaklaşımda John Dewey'in düşüncelerinin ön plana çıktığını belirtmiştir. Bu yaklaşımda öğrencilere problem çözme ve karar verme yetilerinin kazandırılmasının sağlanmalıdır. Bu yaklaşımda birincil olarak, bireyin toplumsal yaşamında karşılaştığı kişisel ve toplumsal problemler ve olgular üzerinde düşünmesi, analiz ve sentez yapması, soruna yönelik doğru karar alma becerisini kazanması beklenir. Bireyde şüpheciliğin ve araştırma-inceleme becerisinin geliştirilmesi hedeflerin arasındadır.

2.1.2. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Amaçları

Ülkelerin genel hedeflerine ulaşma yolunda eğitim, en büyük araçtır. Bu genel hedefler doğrultusunda eğitimin hedefleri ve eğitimin hedefleri doğrultusunda derslerin hedefleri vardır. Sosyal Bilgiler öğretiminin temel kazanımı, geleceğin vatandaşlarında karar verme ve problem çözme yeteneğinin geliştirilmesidir.

Turan, Sünbül ve Akdağ'a (Eds.) (2009) göre, okulların temel amacı, bireyleri ulus olabilme şuuruyla, iyi birer yurttaş olarak yetiştirmek ve bireylerin sosyal toplum yaşantısı içinde çağa uymalarını sağlamaktır.

Türkiye’de 1973 tarihli *Millî Eğitim Temel Kanunu*’nun ikinci maddesi ile ilköğretim okulu Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçları oluşturulmuştur (Öztürk ve Otluoğlu, 2002). Bu kanunun ikinci maddesinde şöyle denilmektedir:

“Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini; Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek; Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak; Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır (MEB, TTKB, 2005).”

Öğrencinin toplumsal yaşamıyla Sosyal Bilgiler dersi, direkt olarak ilişkilidir. Öğrencilere içinde yaşadıkları toplumun kültürel miras aktarımı, anayasa ve anayasal haklar, politik süreçler ve yetişkin bir insanın bilmesi gereken temel bilgiler verilerek, iyi bir vatandaş olarak yetişmesini sağlamak Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarıdır. Daha genel bir ifadeyle Sosyal Bilgiler eğitimi temelde bireyi demokratik değerler aracılığıyla iyi bir vatandaşlığa hazırlamaktır (Deveci, 2005).

MEB’e (2005, s.9) göre 2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının genel amaçları ile birlikte öğrenciler aşağıdaki kazanımları edinmiş olurlar.

1. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, devletini, milletini, yurdunu seven, demokratik haklarını bilen ve yerine göre kullanan, vatandaş olarak sorumluluklarını yerine getiren, milli bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
2. Atatürk İlke ve İnkılâplarının sosyal, kültürel ve ekonomik yerini kavrar; laik, demokratik, çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
3. Hukuk kurallarının herkes için geçerli ve eşit olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların kanunlar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
4. Türk kültürünü, Türk tarihini ve milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve aktarılması gerektiğini kabul eder.
5. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.

6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp, çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin önemini fark eder.
9. Toplumda yapılan meslekleri tanır, mesleklerin toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekliliğine inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgular; insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel referans kabul ederek bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak, yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.
18. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varması amaçlanmaktadır.

2.3. İLKÖĞRETİMDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ

2.3.1. Sosyal Bilgiler Dersinin İlköğretim Programındaki Yeri ve Önemi

Sosyal Bilgiler dersi, çağdaş demokratik değerleri benimseyen bir vatandaş olarak bireylerin, yaşadıkları toplumla uyum içinde olmalarını ve bireylere bilgi birikimini günlük hayatta kullanabilecek donanımları edinmelerini hedeflemektedir (MEB, 2008: 12). Sosyal Bilgiler dersinin vizyonu, Atatürk ilke ve İnkılâplarını özümsemiş, Türk tarih ve kültürünü benimsemiş ve içselleştirmiş, demokratik değerlere sahip çıkan, kişilik haklarına saygılı, bulunduğu çevreye ilgili, bilgiyi tecrübeleri doğrultusunda yorumlayan, eleştirel düşünme yetisine sahip, yaratıcı ve üretici, hayatında karşılaştığı dönüm noktalarında doğru karar verebilen, toplumda sosyalliği geliştirmiş, bilimsel bilgiyi üretirken kullandıkları temel yöntemleri kazanmış, sosyal yaşamda etkin, üretken, görev ve sorumluluklarının farkında olan, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir (MEB, 2008: 12).

Bireylerin ilköğretimden itibaren yaşam konusundaki görüşlerinin yapılandırılması ve öğrencilerin topluma ve bireylere karşı olumlu davranışlar sergilemeleri yönünden Sosyal Bilgiler dersi önem arz etmektedir (Güven, Gökbulut ve Yel, 2006, s.466). Yine, Sosyal Bilgiler dersi, öğrencinin yaşadığı toplumsal hayatla iç içedir. Sosyal Bilgiler dersinde, öğrenci içinde yaşadığı çevresini, geçmişini, bugününü ve geleceği yakından tanır.

Sosyal Bilgiler dersi, toplumun ideallerini, hedeflerini bireye kazandırmakla yükümlüdür. Sosyal Bilgiler dersinde birey günlük hayatta karşılaştığı sorunlarla karşı karşıya bırakılır ve bireyin toplumsal hayatla bütünleşmesi sağlanmış olur. Böylece bireyin toplumsal karakterinin oluşması ve gelişmesinde önemli bir kazanımı sağlamış olur. Bir toplumu demokratik bireyler haline getirmek, iyi vatandaş olma özelliklerini kazandırma ile mümkündür. Türk vatandaşlarının Sosyal Bilgiler dersi ile bu değerleri öğrenmelerini sağlamak, demokratik kazanımların onlara küçük yaşlardan kazandırılmasına çalışmak, bu dersin eğitim öğretim programındaki en temel hedeflerindedir (Sözer, 1998a: 8).

Erden'e göre "Sosyal Bilgiler programı ilköğretim okullarında; görev ve sorumluluklarını bilen vatandaşlar yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayanarak, bireylere toplumsal hayatla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır" (Doğanay, 2002: 16). Amerika Birleşik Devletleri Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi ise Sosyal Bilgileri, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanı olarak kabul etmektedir (Engle ve Ochoa, 1988'en, Akt. Karaduman, 2005: 4).

2.3.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Kapsamı

Sosyal Bilgilerin yenilenen öğrenci merkezli olarak yapılan yeni programında (MEB, 2008) öğrencilerin, sorun çözme ve karar verme becerilerinin geliştirilmesi için Sosyal Bilgiler programının tekrar düzenlenmesine gereksinim olduğu belirtilmektedir. Ayrıca dünyadaki gelişmelerin gerinde kalınmaması için öğretim programlarında yenilik yapma ihtiyacı duyulmuştur. Öğrenci merkezli, bilgi ve beceriyi önemseyen, öğrencilerin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıkları da dikkate alıp çevreyle etkileşimini sağlayan yeni bir yaklaşım öngörülmüştür. Bu gelişmeler ışığında tekrar yenilenen Sosyal Bilgiler Programı (MEB, 2008: 12);

- 1) Öğrencilerin bir birey olarak kendine has olan bireysel farklılıklarının olabileceğini kabul eder.
- 2) Öğrencilerin geleceklerine yol göstererek, öğrencilerden beklenen niteliklerin kazandırılması ve geliştirilmesine duyarlık gösterir.
- 3) Bilgi, tutum ve becerilerin gelişmesini sağlayıp, öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
- 4) Öğrencileri irdelemeye, soru sormaya ve görüş alış verisi yapmaya sevk eder.
- 5) Öğrencilerin ruhsal ve fiziksel olarak sağlıklı olarak yetişmelerini amaçlar.
- 6) Milli kimliğimizi koruyarak evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
- 7) Öğrencilerin ahlaki değerler çerçevesinde ahlaksal, psiko-sosyal ve kültürel açıdan gelişmelerini amaçlar.
- 8) Öğrencileri, görev ve haklarını bilen, başkalarının haklarına saygılı ve sorumluluklarını bilip onları yerine getirmeye çalışan bireyler olarak yetiştirmeyi önemser.
- 9) Öğrencilerin toplumdaki güncel sorunlara karşı duyarsız kalmalarını engeller.
- 10) Öğrencilerin öğrenme etkinlikleri sırasında çevre ile etkileşim kurmalarına ve deneyimlerini kullanmalarına imkân sağlar.
- 11) Tüm öğrencilere ulaşabilmek amacıyla öğrenme ve öğretme yöntem ve tekniklerinin çeşitliliğini dikkate alır. Öğrencilerin çalışma dosyalarına periyodik aralıklarla bakılarak öğrenme öğretme sürecinde değerlendirilmelerine olanak sağlar.

2.3.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Temel İlkeleri

Öğretmen yetiştirme sistemlerinin temelini Sosyal Bilgiler öğretiminin temel ilkeleri oluşturur. Dolayısıyla öğretmen yetiştirme programları da Sosyal Bilgilerde ki gelişmelerden doğrudan etkilenmekte olup hazırlanan programlar, eğitim-öğretim süreçleri ve okullar açısından alternatif yaklaşımlara ihtiyaç duyulmaktadır (Özel ve Bayındır, 2008). Bu durum ise yeni yöntem ve tekniklere uygun bazı ilkeleri beraberinde getirir. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

2.3.3.1. Dönüt-Düzeltilme;

Öğrenciler yeni bir davranış öğrenirken yaptığı davranışların doğruluğu konusunda bilgi almak ister. Yapılan davranışın doğruluğu hakkında öğrenciye bilgi verme işlemine “dönüt” denir. Eğer öğrencinin gösterdiği davranış yanlış ise, yapılan davranışın yanlışlığının nerede olduğunun söylenmesi ve doğru davranışın gösterilmesine ise “düzeltilme” denir (Erden, 1996: 73). Öğretmenin dönüt ve düzeltilme yapması öğrenmeyi kolaylaştırır ve öğrenciyi daha aktif duruma getirir.

2.3.3.2. Etkin Katılım;

Yenilenen Sosyal Bilgiler Programında (MEB, 2008) öğrenci pasif değil, etkin katılımcı pozisyonunda yer almaktadır. Öğrencinin öğrenebilmesi kendi gayretleri ile birebir ilişkili olup, öğretmen sadece ders anlatan öğrenci ise dersi dinleyen bir konumda olmayıp öğrencinin kendisi etkin olacak ve öğrenecektir. Böylece derse karşı etkin katılım sağlanmış olur. Öğrenci bizzat kendisinin katıldığı derste dikkatini daha çok toplayacak, etkinliklere daha çok katılacak ve öğrenme daha kalıcı olacaktır. Bu durumda öğretmen öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerini seçmeli, tüm öğrencileri derse katmalıdır.

2.3.3.3. Güdü;

Öğrencinin derslere etkin katılabilmesi öğrencinin derse karşı motive ve istekli olmasına bağlıdır. Öğrenci derse karşı motive edilirse, konuya karşı odaklanır, dikkatini toplar ve öğrenme isteği daha da artar. Öğretmen hazır bulunuşluk

düzeylelerine göre öğrencileri güdülemelidir. Bu durumda öğretmene büyük görev düşmektedir (Öztürk, C (Ed.) 2009).

2.3.3.4. Bireysel Farklılıklar;

Her bireyin sahip olduğu kalıtsal özellikler, tek yumurta ikizleri dışında birbirinden farklıdır. Ayrıca bireylerin doğuştan getirdiği öğrenme potansiyeli de birbirinden farklıdır. Öğrenme yolu ile çocuğun sahip olduğu bu potansiyel geliştirilebilir. Kalıtsal özelliklerin yanı sıra ailenin çocuğa karşı ilgisi ve tutumu, sosyal çevre, etkileşimde bulunduğu uyarıcılar da birbirinden farklıdır. Bu özellikler de öğrenmeyi etkilemektedir. Ayrıca öğrencilerin tutumları, ilgileri ve kendi duyuşsal özellikleri bireysel farklılıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu farklılıklardan dolayı tüm öğrencilerden aynı oranda başarı beklemek yanlış olur. Burada önemli olan öğrencilerin bireysel farklılıklarını da dikkate alıp ona göre değişik etkinlikler seçilmesidir (Erden,1996: 70-71).

2.3.3.5. Gelişim Özellikleri;

Her öğrencinin gelişim özelliği birbirinden farklı olmakla birlikte ortaokul düzeyinde öğrencilerin gelişimleri hızlıdır. Eğlendirici oyunlar ile öğrenme daha da kolay olmaktadır (Erden, 1996)

2.3.3.6. Tekrar;

Özellikle Sosyal Bilgiler eğitiminde öğrenilenleri tekrar etmek öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlayacaktır. Öğretmen, yeni bir konuya başlamadan önce geçmişte öğrenilen konu veya konular ile ilgili çeşitli etkinlikler ile tekrar yapmalıdır. Tekrar edilmeyen bilgiler çabuk unutulur. Belli aralıklarla tekrarların yapılması daha yararlı olacaktır. Öğretmen dersi işlerken sadece o günkü konuyu değil daha önce öğrenilen konuları içeren tekrarlar ile hatırlatıcı sorular sormalıdır (Öztürk, C (Ed.) 2009).

2.3.3.7. Yakın Çevreden Yararlanma;

Sosyal Bilgiler öğretiminde toplumsal ilişkiler ve kurumlar öğretilirken öğrencinin ailesi, yakın çevresi veya bulunduğu yerleşim yerindeki kurumlardan örnekler verilmeli. Uzak çevre anlatılırken de yakın çevrede öğrencilerin de bildikleri

örnekler yoluyla kavratılmalıdır. Yakından uzağa olarak adlandırılan bu ilkeye göre önce yakın çevredeki sosyal olgu, olay ve kurumlar tanıtılmalı, sonra uzak çevredeki örnekler verilmelidir (Erden, 1996: 75).

2.3.3.8. Model Olma;

Bireyler genellikle kendilerine bir model seçerler. Dolayısıyla seçilen bu model kendileri için bir örnek oluşturmaktadır. Öğretmen de öğrenciler için önemli bir modeldir. Böylece öğretmenin hal ve hareketleri, konuşması, giyimi, görünümü vb. öğrenciler için bir örnek teşkil edeceğinden öğretmenin bunun bilincinde olması ve ona göre tutum sergilemesi gerekmektedir. Örneğin öğretmenin ahlaki açıdan dürüst bir tutum sergilediğini gören bir öğrenci de o şekilde olmak isteyecektir (Erden, 1996: 75-76).

2.4. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİNİN KAVRAMSAL ANALİZİ

2.4.1. Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinin Tanımı

Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Sosyal Bilgiler dersini veren öğretmenler için kullanılsa da aslında üniversitelerin eğitim fakültelerinde özelleşmiş bir bölüm olarak bireyin sosyal topluma uyum sağlamada ilk bilgileri aldığı konularda uzmanlaşmış öğretmenlerdir. Sosyal Bilgiler dersi ortaokulların 4, 5, 6 ve 7. sınıf düzeyinde okutulurken, 8. sınıflarda ise T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersi okutulmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri ortaokul sınıflarında Sosyal Bilgiler ile Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerine girmektedirler (Erdoğan; 2010).

Sosyal Bilgiler öğretmenin maaş karşılığı okutmak zorunda olduğu dersler Milli Eğitim Bakanlığı'nca çizelgede şu şekilde belirtilmiştir (2622 sayılı Tebliğler Dergisi, Temmuz 2009: 436);

- 1) Sosyal Bilgiler
- 2) Tarih
- 3) Coğrafya
- 4) T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük
- 5) Türk Eğitim Tarihi

- 6) Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi
- 7) Demokrasi ve İnsan Hakları
- 8) Halk Kültürü
- 9) Halk Bilim
- 10) Düşünme Eğitimi
- 11) Medya Okuryazarlığı.

2.4.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinin Nitelikleri

Öğretmenlerin toplumda farklı rolleri olup bu roller zamana ve kültüre göre değişir. Öğretmenin asıl rolü okuttuğu dersin kazanımlarını gerçekleştirmek olsa da okulun bütününe ve çevreyi uygun eğitim-öğretim etkinliklerinin yapılacağı ortamlara dönüştürmek de öğretmenin önemli görevleri arasında yer alır (Toprakçı, 2002: 22). Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmeni, öğrencilerin toplumdaki rolleri hakkında bilgi sahibi olmalarını, geçmişini bilen, toplumun değerlerini bilip ona sahip çıkan, yaşadığı coğrafyanın özelliklerini bilen, hak ve özgürlüklerini bilen saygılı bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

Birçok toplumda Sosyal Bilgiler dersi “Vatandaş Yetiştirme Programı” olarak kabul edilmektedir (Tanrıoğen, 2005: 12). İyi bir vatandaş yetiştirmenin temelinde Sosyal Bilgiler öğretmenleri vardır. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencileri yaşama hazırlayan, toplumun tarihini öğreten, coğrafyanın özelliklerini anlatan, toplumsal sorunlara duyarlı, vatandaşlık görevlerini yerine getiren sorumlu bireyler yetiştirmede önemli bir görevi vardır. Sosyal Bilgiler öğretmenin sözel yeteneği gelişmiş, okuyan ve araştıran, yaratıcı, hafızası güçlü, sosyal konulara meraklı, iletişim kabiliyeti gelişmiş, sevecen, hoşgörülü ve sabırlı olması gerekmektedir (<http://www.cagdasbilimler.com>, 17.9.2009).

Sosyal Bilgiler öğretmeni mesleki ve sosyal beceriler açısından kendini yeterince geliştirmiş olmalıdır. Ayrıca Sosyal Bilgiler, başta vatandaşlık bilgisi, tarih ve coğrafya olmak üzere birçok sosyal bilim dalını içine alan kapsamlı bir öğretim dalıdır. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler öğretmenin tüm bu branşlardan bilgi sahibi olması gerekmektedir. Sosyal Bilgiler müfredatında uygulanmaya başlanılan yapılandırmacı eğitim anlayışı açısından da düşünüldüğünde Sosyal Bilgiler öğretmeni değişik öğretim yöntemlerini kullanmak, kendini yenilemek ve geliştirmek zorundadır (Erdoğan, 2010).

2.4.3. Sosyal Bilgiler Dersinin Önemi

Bilginin üretilmesi ve üretilen bilginin kullanılması öncelikle o bilginin öğrenilmesine bağlıdır. Öğrenme büyük ölçüde toplumsaldır ve çocuklarda aile, akrabalar, arkadaşlar ve yaşamındaki diğer bireyler ile başlar. Bundan dolayı Sosyal Bilgiler öğretimi, bireyin toplumsal var oluşunu bütünleşmiş bir öğretim planı ile yapar (Tay, 2007).

Sığan (1997), Sosyal Bilgilerin insan tarafından oluşturulan gerçekle uğraşmakta olduğunu söylemiştir. Bu gerçeğin toplumsal olgularla, bireyin diğer insanlar ve kurumlarla etkileşimi sonucunda ortaya çıktığını düşünür. Bununla birlikte Sosyal Bilgiler, dünyayı ve üzerindeki insanları tanımak ve anlamak için sosyal yaşamı dikkate alarak onlardan faydalanır. Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersinin planlı bir öğretim şeklinde olması gerektiğini vurgulamaktadır. Adıgüzel (1998), Sosyal Bilgiler dersinin toplumu değiştirip, geliştirmede bir köprü görevi gördüğünü belirterek katkıda bulunduğunu söyler. Bu görüşe göre toplumun yapıcı yönde değişmesi, toplumsal ilişkiler açısından olumlu sonuçlanabilir şeklindedir. Kan (2006), Sosyal Bilgiler dersini ilköğretimin birinci kademesinden itibaren öğrencilerin yaşam konusundaki bilgilerini şekillendirmesi açısından, öğrencilerin tabiata ve toplumda beraber yaşadığı diğer bireylere karşı olumlu davranışlar geliştirmesi açısından önemli olduğunu söylemiştir.

2.4.4. Sosyal Bilgiler Eğitiminin Tarihsel Gelişimi

Sosyal Bilgiler eğitimi geçmişten günümüze insanın gelişim ve değişimini ele aldığından ve bunu yeni nesillere aktardığından tarihsel gelişimi önem arz etmektedir.

2.4.5. Sosyal Bilgiler Eğitimi Dünyada Gelişimi

Sosyal Bilgiler eğitiminin ilk olarak nerede ve ne zaman yapıldığı hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte insanoğlunun varlığından itibaren toplumsal ihtiyaçlarını karşılamak için informal bir şekilde bu eğitimi aldığı söylenebilir. Bu zaman zarfında tabiata ve içinde yaşadığı topluma ait bazı kuralları öğrenmiştir. Bundan dolayı Sosyal Bilgilerin ve Sosyal Bilgiler eğitiminin insanlığın varoluşuyla birlikte başladığı söylenebilir (Sönmez, 1997).

Türk toplumlarında birlikte yaşama ile ilgili ilkeler İslamiyet'ten önce çoğu yazılı olmayan gelenek-görenek örf ve adetlerle benimsenmişti ve gelecek kuşaklara

kulaktan kulağa atasözleri ve soy geleneği olarak aktarılıyordu. Türklerin İslamiyet’le tanışmalarından sonra ise insanlar İslam dininin ilkelerine göre yetiştirilmiş olup gelenek ve göreneklerinde kazandırılmasına özen gösterilmiştir (Erden, 1993).

Eski Mısır ve Persler ’de, toplumsal olarak birlikte yaşamla ilgili bazı kuralların ve davranışların insanlar tarafından uygulandığı ve uygulatıldığı bilinmektedir. Antik Roma döneminde ise, bazı okullarda cebir ve geometri derslerinin yanında felsefe, tarih, mitoloji ve hukuk gibi derslerin okutulduğu da bilinmektedir. Fransız düşünürü Condorcet (1743-1794) “Sosyal Bilgiler” adıyla bir dersin ilk ve ortaokullarda okutulmasını ilk savunan bilim adamı olmuştur (Can, 1998).

Sosyal Bilgilerin devletler için gereklilik görülmesi ve vatandaşlık eğitim programı olarak ortaya çıkış süreci, 19. yüzyılın sonlarıdır. Daha sonraki dönemlerde Amerika Birleşik Devletleri’ndeki (ABD) kültürel, ekonomik ve sosyal alanlardaki değişimlerle ortaya çıkan dönüşümler toplumsal çatışmaların en aza indirgenmesi ve bir ulus oluşturma çabalarından dolayı bir takım çalışmalar yapılmıştır. Sanayi devrimi ve beraberinde sanayileşme ile birlikte gelen kent kültüründe toplumda sosyal uyumu sağlama amacıyla eğitim reformu yapılmıştır. Yapılan bu eğitim programı, farklı ırk ve etnik kökenlere mensup olan ABD vatandaşlarının bir ulus olarak toplumsal hayatta bir arada yaşama isteğini karşılamak için hazırlanmıştır. Bunu yanında giderek artan toplumsal sorunlara çözüm bulma ve ulus olarak ortak karar alma yetilerinin kazandırılması içinde yapılmıştır. Bu eğitim reformu daha geniş kapsamıyla birlikte yeni bir vatandaşlık programının hazırlanması ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu reformda vatandaşlık öğretimine ve demokratik davranışları kazandırmaya yönelik konulara yer verilmiştir (Barth, 1991). Bu eğitim reformu ile sanayileşen toplumda ortaya çıkan manevi ve ahlaki değerlerin oturtulmaya çalışıldığı söylenebilir.

Sönmez, (1997) ‘e göre; ABD’de ulus anlayışını geliştirmek amacıyla 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, vatandaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih derslerinden aldığı kaynakla Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini yeniden düzenlemiştir. Yapılan çalışmalar sırasında 1916 yılında ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS) günümüzdeki amaç ve içeriğine daha yakın olan bir öğretim programı tanımlamak için “Sosyal Bilgiler” terimini resmen kabul etmiştir (Schug ve Beery, 1987). Öztürk (Ed), 2011:s.24).

Sonraki yıllarda meydana gelen sosyoekonomik ve siyasal olaylar Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini ve öğretim alanını etkilemiştir. Bu sebepten dolayı yeni

düzenlemeler yapılmasına sebep olmuştur. Özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin birçok alanda ABD'nin önüne geçmeye başladığı kaygısından dolayı, ABD'de okutulan Sosyal Bilgiler dersinin içeriği vatandaşlıktan daha çok tarih, ekonomi ve siyasal bilimlere yöneltilmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere Sosyal Bilgiler eğitiminin, dünya üzerinde yaşanan savaşlar, siyasi çekişmeler, sosyo-ekonomik yarışlar ve problemler sonucunda ortaya çıktığı söylenebilir. Sosyal Bilgiler öğretiminde 1940-1950 yılları arasında tarih ve coğrafya ilk sırada yer almıştır. (Naylor ve Diem 1987; Öztürk (Ed), 2009: s.25)

Sosyal Bilgiler eğitimi, 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra toplumsal ve siyasal yaşamla birlikte bilimdeki gelişmeler nedeniyle bir takım eleştirilere maruz kaldıktan sonra "*Yeni Sosyal Bilgiler*" adı verilen bir yapılanma akımı oluşmuştur. Yeni Sosyal Bilgiler reformunun oluşmasında ve gelişmesinde Bruner'in buluş yolu ile öğrenme kuramı büyük ölçüde etkili olmuştur (Öztürk,2011). Yeni Sosyal Bilgiler akımı ile öğrenme-öğretme sürecinde yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu öğrenme-öğretme yaklaşımları beraberinde yeni kazanımlar getirmiştir. Bundan dolayı sunuş düz anlatım tekniklerinden çok buluş yoluyla öğrenme ve öğrenci merkezli programlar yapılmaya çalışılmıştır. Fakat bu yeni hareketin sonuçları istenileni verememiş yetersiz kaldığı düzeylerden dolayı 1970'li yıllarda "*Yeni Sosyal Bilgiler*" hareketinin popülerliği ve geçerliliği giderek azalmıştır. Yeni programın tam olarak kavratılamaması ve öğretmenlerin programı benimseyememesi bu azalmada büyük bir etken olmuştur. Böylece 1980'li yıllara gelindiğinde Sosyal Bilgiler öğretiminde tekrardan geleneksel yaklaşımlar öne çıkmıştır. 1990'lı yıllarda, NCSS, Sosyal Bilgiler programının önceki reform hedefleriyle örtüşecek biçimde tekrardan yapılandırılması kararı almıştır. 20. yüzyıl başlarında ise ABD'de Sosyal Bilgiler programı, problem çözme ve işbirlikli öğrenmeyi öngören bir yapıya dönüştürülmüştür (Erden, tarihsiz, s.6; Öztürk ve Otluoğlu, 2005, s.14).

Sosyal Bilgiler eğitim programının geliştirilmesi çalışmalarının ilk ABD'de ortaya çıktığı söylenebilir.

2.4.6. Sosyal Bilgiler Eğitimi Türkiye'deki Gelişimi

Türkiye'de ilk kez Sultan II. Abdülhamid (1876-1909) döneminde Sosyal Bilgiler eğitimi programlarının içine giren ders konuları ilkokullarda okutulmuştur. Bu

programlarda ilk zamanlarda daha çok coğrafya ve tarih dersleri ağırlıkta iken daha sonraları vatandaşlık bilgisi eklenmiştir. (Öztürk (Ed.), 2011).

Üstel'e (2008) göre, II. Abdülhamid döneminde çocuk "toplumun geleceği" olarak görülmüş ve benimsetilmek istenen değerlerin aktarılması, devlet tarafından önemli bulunmuştur. Böylece devletin önemseydiği ve belirlediği değer yargıları çocuklara bu eğitim aracılığıyla aktarıldı. Gelecek nesillere bu aktarımın yapılabilmesi için hazırlanmış olan ders programı "Malumat-ı Medeniye ve Ahlakiye ve İktisadiye" ismiyle okutulan vatandaşlık bilgisi dersidir. Bu ders çok uluslu olan Osmanlı İmparatorluğunun yıkılma döneminde ulusal kimliğe sahip bir toplum oluşturma çabası için hazırlanmıştır denilebilir. Bireylerin iyi bir vatandaş iyi bir vatansever olması amaçlanmaktaydı.

Üç yıllık iptidai mekteplerinde okutulmak için 1892 yılında yapılan eğitim programında "Osmanlı Coğrafyası" ve "Osmanlı Tarihi" dersleri yer almıştı. 1913 yılında *Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkati* (İlköğretim Geçici Kanunu) ile iptidaiye ve rüştiyeler birleştirilerek ilköğretimin süresi altı yıla uzatılmıştır.

İlköğretimin bu geçici kanunu; Coğrafya, Malumatı Medeniye ve Ahlakiye ve İktisadiye, Tarih, derslerinin okutulmasına yönelik önemli maddeler içermekteydi (Akyüz, 1997). *Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkati* kanununda, "Coğrafya, bilhassa Osmanlı coğrafyası" ve "Tarih, bilhassa Osmanlı tarihi" vurguları ile coğrafya ve tarih dersleri, Malumat-ı Medeniye ve Ahlakiye ve İktisadiye dersi ile birlikte, Osmanlı vatandaşlığı/ vatanseverliği oluşturma çabaları bakımından önemli bir görevi vardı (Üstel, 2008).

Tanzimat sonrasında vatandaşlık derslerinde, yönetimin şekillenmesinde önemli rolü bulunan Osmanlıcılık ve II. Abdülhamid döneminde daha çok etkisini göstermeye başlayan İslamcılık fikir akımlarının yerine Türkçülük fikirleri daha ön plana çıkmaya başlamıştır (Öztürk (Ed.), 2011). Bu görüşler hem hazırlanan programlarda hem de okullarda uygulanan eğitim-öğretim etkinliklerinde önemli bir unsur olmuştur.

Türkiye Cumhuriyet'inin ilanı ile birlikte eğitim alanında birçok yenilik ve reformlar yapılmıştır. 1924, 1926 ve 1936 da önemli program değişiklikleri yapılmıştır. Özellikle 1992'de ve 1998'deki program düzenlemeleri ile eğitim sistemimiz ilköğretim düzeyi için 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitime dönüşmüştür (Turan, Sünbül ve Akdağ (Eds), (2009).

Cumhuriyetin ilk dönemindeki 1926-1948 yılları arasındaki Sosyal Bilgiler programlarına vatandaşlık bilgisi, coğrafya ve tarih dersleri konulmuştur. Bu dönem Sosyal Bilgiler programlarının tümünde derslerin öğretilmesi karma ve toplu öğretim ilkesine göre hazırlanmıştır ve uygulanmıştır (Öztürk ve Otluoğlu, 2002).

1962 tarihli İlkokul Program Taslağı'nda tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri disiplinler arası bir yaklaşımla "Toplum ve Ülke İncelemeleri" adı altında birleştirilmiştir (Sönmez, 1997). 1968 yılında yapılan programda ise dersin adı "Sosyal Bilgiler" olarak değiştirilmiştir (MEB, 2003). 1968-1969 eğitim-öğretim yılında tüm ilkokullarda Sosyal Bilgiler dersi okutulmaya başlanmıştır. 1970-1971 öğretim yılında ise ortaokullarda resmen okutulmaya başlanmıştır (Günden, 1995). Sosyal Bilgilerin disiplinler arası bir program ve bir ders olarak 1960'lı yıllarda kabul gördüğü söylenebilir. Günümüz Sosyal Bilgiler eğitimi alanına giren kazanımlar bu tarihten önce ilköğretim düzeyinde ayrı dersler olarak verilmekteydi.

2 Nisan 1998 tarihli, 2487 Sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan ve Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 62 karar sayısı ile kabul edilen *İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*, 2004-2005 öğretim yılı sonunda uygulamadan kaldırılmıştır. Bunun yerine Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 12.07.2004 tarih ve 118 sayılı kararı ile İlköğretim 4.ve 5. Sınıfta okutulan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı yenilenmiştir. Daha sonraki dönemde 30.06.2005 tarih ve 188 karar sayısı ile de 6. ve 7. sınıflarda okutulan İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı yeniden düzenlenerek uygulamaya başlanmıştır. Hazırlanan programda yapılandırmacı ve oluşturmacı yaklaşım esas alınarak yapılmıştır (Turan, Sünbül ve Akdağ (Eds), 2009).

2.5. 2005 Sosyal Bilgiler Ders Programında Yer Alan Öğrenme Alanları, Kazanımlar ve Ölçme Değerlendirme

2.5.1. Öğrenme Alanı

Öğrenme alanı, kavramların ve değerlerin bir bütün olarak tema şeklinde görülebildiği, kazanımların ulaşılmaya çalışıldığı, öğrenme-öğretme etkinliklerini düzenleyen yapıdır.

MEB, Sosyal Bilgiler dersini dokuz öğrenme alanına ayırarak yapılandırılmıştır. Bunlar:

1. Birey ve Toplum
2. Kùltür ve Miras
3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler
4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim
5. Zaman, Süreklilik ve Değişim
6. Bilim, Teknoloji ve Toplum
7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler
8. Güç, Yönetim ve Toplum
9. Küresel Bağlantılar

4. sınıftan 8. sınıfa kadar öğrenme alanları süreğenlik ve disiplinler arası yaklaşımla birbirleriyle bağlantılı olarak devam etmektedir. Programdaki herhangi bir ünite, birden fazla öğrenme alanını kapsayabilir. 4 ve 5. sınıfta 8 ünite vardır. 4. sınıfta “Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanı diğer öğrenme alanları içinde hazırlanmış olmakla birlikte, “Kendimi Tanıyorum”, “Geçmişimi Öğreniyorum” ve “İyi ki Var” ünitelerinde ayrıca kazanım olarak ifade edilmiştir. Yine 5. sınıfta da diğer öğrenme alanları içinde hazırlanması uygun görülmüş ve “Zaman, Süreklilik ve Değişim” öğrenme alanı “Adım Adım Türkiye” ve “Gerçekleşen Düşler” ünitelerinde kazanım olarak gösterilmiştir (MEB, 2005). Bu öğrenme alanlarının kapsamı şu şekildedir.

2.5.1.1. Birey ve Toplum Öğrenme Alanı

“Birey ve Toplum”, geniş bir öğrenme-öğretme sürecini kapsamakta olup öğrencinin kişisel gelişimini ve içinde bulunduğu çevrenin etkisini değerlendirmektedir. Temelde “ben” ve “biz” olma süreçlerini içermektedir. Birey ve Toplum öğrenme alanındaki amaçlara ulaşıldığı zaman öğrencinin, bireysel farkındalığı gelişmiş, çağın gerekliliklerine açık olan, yerinde ve zamanında etkileşim kurabilen, sorumluluklarını bilen, toplumun diğer bireyelerine ve çevresine saygılı, kendine güvenen, işbirliğine uyumlu, topluma faydalı bir vatandaş olması beklenmektedir. Vatandaş olarak görev, hak ve sorumluluk ilişkisini yapabilmesi ve aidiyet duygusunu benimsemesi hedeflerin arasındadır. Bu öğrenme alanındaki kazanımlarla birlikte okutulduğu sınıf düzeyinde, kişisel olarak duygusal ve fiziksel farklılıkları tanıyacaktır. Farklı topluluklar içerisindeki konumunu belirleyecek, görev

ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişkiyi kavramaya başlayacaklar ve çocuk olarak bir takım haklarının bulunduğu şuuruna varacaktır. Birey ve Toplum öğrenme alanı ile artık öğrenmiş olduğu psikoloji, sosyoloji, antropoloji, gibi disiplinlerinin temel kavramlarını kullanacaktır. Temaların içeriklerine göre öncelikle, “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler”, daha sonra “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanları ile bağ kurmaları sağlanacaktır. Birey ve Toplum öğrenme alanında öğrenciler, empati kurma, sorunlar karşısında çözüm önerileri getirme ve karar verme ile birlikte etkili iletişim kurma becerilerini geliştirecek eğitim-öğretim etkinlikleri ile destekleneceklerdir (MEB, 2005).

2.5.1.2. Kültür ve Miras Öğrenme Alanı;

Bu öğrenme alanında kültür kavramının içeriğini daha geniş anlamıyla kavrayarak, Türk kültürünü oluşturan unsurları bilecektir. Millet bilincinin oluşması için temel faktörlerden biri olan kültürün korunmasını ve gelecek kuşaklara aktarılması gerektiğini öğrenir. Ayrıca, bir toplumun ulusal kimliğinin oluşmasında kültürel unsurların önemini kavrarlar. Böylece her toplumu birbirinden ayıran kültürel özelliklerin farkına varırlar. Bu öğrenme alanındaki öğrenciler; ailesinden, okulundan ve yaşadığı çevredeki insanlardan etkilendiğinin farkına varır. Böylece kendisini ve ailesini oluşturan kültürel özellikleri fark ederek kültürü kendinde özümsemeyi öğrenmiş olur. İçinde bulunduğu çevresinden başlayarak Türkiye’deki tarihî yerleri, mimari eserleri ve yapıtları, ören yerlerini ve doğal güzelliklerini tanır. Çevresinde bulunan sanatsal ve kültürel eserlerin korunması gerektiğinin farkına varır. Başka kültürleri öğrenmeye istekli olur. Milli kültürün yaşadığı toplumdaki insanlar tarafından meydana getirildiğinin bilincinde olur. İnsanın sosyalleşmesinde kültürün yerini ve önemini bilir (MEB, 2005).

Kültür ve Miras öğrenme alanının kazanımlarını edinen öğrenciler, kullandığımız eşyaların geçirdiği dönemleri bilir. İlgili olarak “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca “İnsanlar Yerler ve Çevreler”; “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanları ile işbirliği içinde yapılandırılmıştır. Bu öğrenme alanıyla birlikte öğrenciler sosyoloji, antropoloji, tarih gibi bilim alanlarının belli başlı kavramları hakkında bilgi sahibi olacaklardır (MEB, 2005).

2.5.1.3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler Öğrenme Alanı;

Bu öğrenme alanı sayesinde öğrencilere Sosyal Bilgiler dersinin okutulduğu sınıflarda araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, gözlem, harita okuryazarlığı ve mekân algılama becerilerinin kazandırılması ve geliştirilmesi hedeflenmiştir (MEB, 2018). Bu öğrenme alanıyla öğrenciler, yaşadıkları çevreyi daha iyi tanıyacaklardır. Yaşadıkları çevre ile ilgili neden, nasıl ve gelecekte ne olabilir sorularının cevaplarını aramaları amaçlanmıştır. İçinde bulunduğu yeri çeşitli ifadelerle tanımlayabilecek ve burası ile ilgili olarak beşerî ve doğal çevre kavramlarını anlayacaklardır. İnsanın yaşadığı yerdeki üstlendiği rolünü sorgulayıp, yaşadığı doğaya karşı duyarlı olmayı, yaşadığı çevreyi planlamanın ve korumanın toplum için gelecekteki önemini farkında olacaktır. Bu öğrenme alanı ile benzerlik ve farklılık kavramının önemini kavrayacaklardır. Öğrenciler bu öğrenme alanı ile birlikte dünya yüzeyinin tek bir parça olmasına rağmen insan ya da doğal ortam nedeniyle birbirinden farklı birimlerden oluştuğunu kavrayacaktır (MEB, 2005).

2.5.1.4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim Öğrenme Alanı;

Bu öğrenme alanı içinde olan öğrenciler, istek ve ihtiyaçları ile bunlar arasındaki farkları bilir. Kaynaklarının sınırlı olduğu bir dünyada isteklerinin sınırsız olmaması gerektiğini öğrenir. İsteklerini kaynaklarına göre yapması gerektiğini kavrayarak bilinçli tüketici olmanın önemini fark eder. Ülke ekonomisinde de kaynakların yetersiz olabileceğini kavrar ve bu kaynakları korumanın önemini anlar. Yaşadığı toplumda ekonomik yaşantısını diğer bireyler ile karşılaştırır, benzerlikleri ve farklılıkları ayırt eder. İçinde yaşadığı toplumun ekonomik şartlarını inceler ve bu şartları iyileştirmek için çaba gösterir. Ekonomi ünitelerin tipik teması “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”dir. Öğrenciler ekonomi ile ilgili temel kavramları bu öğrenme alanının kazanımlarıyla öğrenirler. Meslekleri tanırlar. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile ekonominin uluslararası boyutunu; “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı ile ülke içinde ekonominin dağılımını ilişkilendirirler (MEB, 2005).

2.5.1.5. Zaman, Süreklilik ve Değişim Öğrenme Alanı;

Öğrenciler bu öğrenme alanı ile kendi köklerini ve zamanda buldukları yeri anlayarak geçmiş-bugün-gelecek ilişkisini kurabilmiş olurlar. Öğrenciler, kim

olduklarını, geçmiş ile şimdiki durum arasında ilişki kurmayı, dünyanın zaman içindeki değişimini ve gelecekteki durumunu kavrarlar. İnsanların geçmişleriyle kurdukları kültürel bağlarını, yaşam tarihi boyunca yaşadıkları yerleri kronolojik bakış açısı ile açıklarlar. Bu öğrenme alanı insanlık tarihi, zaman, mekân ve kronoloji içerdiği için diğer öğrenme alanlarının bütünüyle ilişkilendirilmiştir (MEB, 2005).

2.5.1.6. Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanı;

Öğrencileri yaratıcı, eleştirel ve bilimsel düşüncenin bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin temeli olduğunu bilir. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrar. Teknolojiyi kullanarak bilgiye ulaşma yollarını kazanmış olur. Günlük yaşamlarında teknoloji ile ne kadar iç içe olduğunu ve bu teknolojik ürünlerin doğaya verdiği zararların farkına varır. Bu öğrenme alanında orijinal eserlerin patentlenerek yasalarla korunduğunu fark eder. Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında bilim ve teknoloji ile ilgili temel kavramlar hakkında bilgi edineceklerdir. Bu öğrenme alanı diğer tüm öğrenme alanlarıyla ilişkili olduğundan Sosyal Bilgiler Programı toplumda bilim ve teknoloji konuları ile ilişkili tecrübeler ve yaşantılar bulundurmaktadır (MEB, 2005).

2.5.1.7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler Öğrenme Alanı;

Bu öğrenme alanıyla öğrenciler çevresinde bulunan dernek, vakıf ve sosyal örgütlerin toplumsal yaşamlarının üzerindeki etkilerini inceleyeceklerdir. Böylece öğrenciler bireyler, kurumlar ve topluluklar arasındaki etkileşimi fark edeceklerdir. Yaşadığı çevrede aynı görüşe sahip olan bireyler ile bir arda bulunmanın sosyal örgütlemenin önemini farkına varacaklardır. Toplumsal sorunlar ve olaylarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendireceklerdir. Ayrıca sorumluluk sahibi birey olarak, örgütlenmenin ve sosyal katılımın önemini kavrayacaklardır. Bu öğrenme alanında öğrenciler sosyoloji, hukuk, psikoloji, vatandaşlık bilgisi gibi bilim dallarına ait kavramlarla karşılaşacaklardır. “Güç, Yönetim ve Toplum”, “Birey ve Toplum”, “Üretim, Tüketim ve Dağıtım”, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarıyla olan ilişkilerinin fark edeceklerdir (MEB, 2005).

2.5.1.8. Güç, Yönetim ve Toplum Öğrenme Alanı;

Bu öğrenme alanı içerisindeki öğrenciler, Sosyal Bilgiler dersinin temel hedeflerinden biri olan, bilinçli bir birey olmanın farkına varırlar. Devletin toplumsal

yaşamındaki sorunların çözülmesinde etkili olduğunun bilincinde olurlar. Toplumsal sorunların nasıl çözüme kavuşturulduğunu ve toplumsal yaşam düzeninin nasıl oluşturulduğunu kavrarlar. Demokrasi ile yönetilen toplumlarda kişisel hakların ve toplumsal düzenin nasıl işlediğini ve korunduğunun farkına varırlar. Yönetimi etkilemek için toplumsal hizmetlere ve değişik resmî etkinliklere katılma yollarını öğrenerek, hangi demokratik yolların olduğunu bilirler. Öğrenciler öyküleme, drama vb. etkinliklerle geçmişte yâda başka yerlerdeki vatandaşlık uygulamaları hakkında bilgi sahibi olurlar (MEB, 2005).

2.5.1.9. Küresel Bağlantılar Öğrenme Alanı;

Bu öğrenme alanındaki öğrenciler; komşu ülkeleri ve dünyanın farklı yerlerinde bulunan ülkeleri tanıyarak, kendi ülkeleriyle karşılaştırabilirler. Hakkında bilgi edindikleri ülkelerle kendi ülkesinin ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkileri hakkında bilgi sahibi olacaklardır. Bununla birlikte ülkeler arası sosyo-ekonomik ilişkilerin neden ve sonuçlarını sorgulayacaklardır. Bu öğrenme alanıyla birlikte, dünyanın diğer yerlerindeki toplulukların, ulusların kültürleri hakkında bilgi edinip, kendi kültürleriyle olan etkileşimlerini, aralarındaki farklılıkları ve benzerlikleri kavrayacaklardır. Diğer ülkelerdeki insanların yaşam tarzlarını öğrenip, empati becerilerini de geliştirme imkanları olacaktır. Küresel Bağlantılar öğrenme alanı ile birlikte öğrenciler, dünyanın değişen gündemi hakkında bilgi sahibi olduktan sonra, karşılaştığı bireysel ve toplumsal sorunlar karşısında farklı çözümler üretebilen bilinçli bir yurttaş niteliği kazanacaklardır. “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı diğer tüm öğrenme alanlarıyla ilişkilidir (MEB, 2005).

2.6. Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Kazanımlar

Öğrenme-öğretme süreci içerisinde planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar sonucu bireylerde görülmesi beklenen; bilgi, davranış ve değerler bütünü kazanım olarak ifade edilmiştir (MEB, 2005: s.31).

Haklarımı Kazanıyorum Ünitesi Kazanımları;

- Çevresinde bulunan grup ve kurumlar içindeki yerini belirler.
- İçinde bulunduğu sosyal gruplar ile gruplara ait rolleri kavrar.
- Katıldığı sosyal örgütlerdeki rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları bilir.

- Çocuk olarak haklarının bilincinde olur.

Adım Adım Türkiye Ünitesi Kazanımları;

- Yurdumuzun farklı yerlerindeki ve yaşadığı çevredeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve yapıları tanır.
- Yurdumuzun farklı yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.
- Yurdumuzun farklı bölgeleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.
- İnsanların bir arada yaşamasında kültürel unsurların önemini açıklar.
- Atatürk inkılablarının öncesi ile sonrasındaki toplumsal hayatı kanıt kullanarak karşılaştırır.
- Atatürk inkılablarıyla ilkelerini ilişkilendirir.

Bölgemizi Tanıyalım Ünitesi Kazanımları;

- Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde, yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanır.
- Yaşadığı çevredeki iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.
- Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.
- Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir
- Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.
- Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.
- Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlerin zararlarını artıran insan faaliyetlerini fark eder.

Ürettiklerimiz Ünitesinin Kazanımları;

- Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.
- Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.
- Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.

- Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.
- Ekonomideki insan etkisini fark eder.
- Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur.
- İş birliği yaparak üretime dayalı yeni fikirler geliştirir.

Gerçekleşen Düşler Ünitesinin Kazanımları;

- Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.
- Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerini tartışır.
- Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.
- Kanıtlara dayanarak, Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.
- Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayınları tanır ve izler.
- Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.

Toplum İçin Çalışanlar Ünitesinin Kazanımları;

- Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir.
- Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.
- Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.
- Sivil toplum kuruluşlarının etkinliklerinin sonuçlarını değerlendirir.
- Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmî kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.

Bir Ülke Bir Bayrak Ünitesinin Kazanımları;

- Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.
- Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.
- Merkezî yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir.
- Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar.
- Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.
- Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.

Hepimizin Dünyası Ünitesinin Kazanımları;

- Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.
- Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.
- Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.
- Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.
- Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.
- Turizmin uluslararası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir.

2.7. Sosyal Bilgiler Ders Programında Ölçme ve Değerlendirme

Sosyal Bilgiler dersinde yapılan değerlendirmelerde amaç öğrencilerin başarılarının ölçülmesi ve kaydedilmesidir. Öğretmenler öğrenci değerlendirmesini; öğrencilerin Sosyal Bilgilerle ilgili kazanımların ne kadarına ulaşıldığını, öğrencilerin becerilerini geliştirmeye yönlendirerek yaparlar. Bu durumda yapılan değerlendirme, öğrencilerin eğitiminde yapılandırıcı ve geliştirici bir öğe olur. Öğrencilerin değerlendirilmesi ile ilgili elde edilen bulgular, öğretmenler tarafından paylaşılıp kullanılabilmesi gibi öğrencinin ailesiyle de paylaşılabilir. Öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel kazanımlarını belirlemesine de yardımcı olur. Sosyal Bilgiler programı, bireysel farklılıkları dikkate alan öğrenci merkezli öğretme ve öğrenme stratejileri benimsenmiş olduğundan, ölçme ve değerlendirmede de öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için alternatif değerlendirme yöntemi kullanılması gerekir (MEB, 2005: s.110-111).

2.8. Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Araç ve Gereçler

Öğretme-öğrenme sürecinin etkili ve verimli şekilde planlanması teknolojinin eğitimdeki temel fonksiyonlarından biridir (Alkan, 1984). Eğitim öğretim zamanının planlanması, nesnelci ve yapılandırmacı yaklaşımlardan etkilenmektedir. Yapılandırmacılık yaklaşımı uygulamalarıyla geleneksel öğretme-öğrenme yaklaşımını değişime zorlamıştır. Yapılandırmacılık yaklaşımındaki amaç, bilginin öğrenci tarafından alınıp kabullenmesi değil bilgiden nasıl anlam çıkardığıyla ilgilidir. Böyle bir öğrenme sürecinde, öğrenci merkezli bir öğrenme öğretme süreci

olmaktadır. Çünkü her bir öğrenci kendi öğrenmesinden sorumludur; öğretmen ise, bu sürecin destekleyicisi ve yol göstericisidir (Yaşar, 1998).

Öğrenciler, öğrenilecek bilgileri eski bilgileriyle anlamlandırarak öğrenmeyi gerçekleştirirler. Bunu yaparken de teknolojiden oldukça fazla yararlanırlar. Örneğin, öğrencilere “sağlık” hakkında bir program seyrettirilip konuyu anlamaya, tartışmaya, bu konuyu bir başka konu ile ilişkilendirmeye veya internette araştırma yapamaya çalışabilirler (Sechez, 1997).

Araştırmalarda, yapılandırmacılığın yakın bir gelecekte öğretme-öğrenme sürecinde diğer eğitim öğretim yaklaşımlarına göre önde yer alacağını göstermektedir. Yapılandırmacı yaklaşımda planlanan öğretme-öğrenme etkinliklerinin öğretim araç-gereçleri ile birlikte düşünmek gerekir. Araç-gereçlerin kullanılması ile bireylerin kendi öğrenmelerini yapılandırması, yeni anlayışlara kavuşması, bilgiye daha hızlı ulaşması, içerikle ve öğretmenle daha fazla iletişim kurması açısından da önemlidir (Çalışkan, 2003).

Sosyal Bilgiler dersinin yapılandırmacı anlayışa uygun olarak düzenlenip, anlamlı ve kalıcı öğrenmelerin oluşabilmesi için eğitim-öğretim ortamlarının, öğrenciyi daha etkin kılan, soyut düşünen, olayları sorgulayan, araştıran, kendi bilgisini oluşturan, sorun çözen, işbirliği yapan, sorumluluk üstlenebilen bir birey haline gelmesi için uygun araç-gereçlerle donatılması gerekir (Karaduman, 2005). Eğitim öğretim sürecinin araç-gereçlerle desteklenmesi ise, öğrencilerin bilgiyi zihninde şemalandırmasında önemli görev yapacaktır.

2.8.1. Öğretimde Araç-Gereç Kullanmanın Önemi

Eğitim teknolojisi, öğretimde 3 esas gereksinimi karşılamak için kullanılır. Bunlar şöyle sıralanabilir: Birinci amaç; eğitimi geniş kitlelere götürmek. İkinci amaç; mevcut öğrenme-öğretme sürecini daha etkili hale getirmek. Üçüncü amaç; öğretme-öğrenme faaliyetlerini bireyselleştirmektir (Sözer,1998). Araç-gereçler etkili bir eğitimin vazgeçilmez ögesi ve iletişimi durumundadır. Eğitim bir iletişim süreci olduğundan iletişimde bulunmadan öğretme ve öğrenme yapılamaz. Etkili öğretme ve öğrenme, iyi iletişim ile gerçekleşmektedir. İyi bir iletişim araç-gereçlerin öğretim sürecinde kullanılmasıyla olabilmektedir (Yaşar, 2005).

Araç-gereçlerle desteklenen öğretimin yalnızca anlatıma dayanan öğretimden daha etkili olduğu kabul edilen gerçeklerden biridir. Eğitim ve öğretim etkinliklerinin

daha verimli olmasında öğretmenlerin en büyük yardımcılarında biri araç-gereçtir. Araç-gereçler, ders planına uygun olarak kullanılmadığı zaman faydalı olamazlar. İnsan yaşamının daha kaliteli ve iyi duruma getirilmesinde önemli rolü olan iki ana unsur eğitim ve teknolojidir. Her iki unsur da insanın doğal ve sosyal çevresine hâkimiyet kurma yolunda gösterdiği çalışmalarda başvurduğu iki temel özellik olmuştur (Alkan, 1998).

Öğrenme sürecine katılan duyu organı sayısını artırdığı için araç-gereçler öğrenmenin daha anlamlı ve kalıcı olmasını sağlarlar (Yalın, 2000). Böylece, derslerde araç-gereç kullanımı eğitimin kalitesini artırır (Doğdu ve Arslan, 1993). Öğrenme ortamında araç-gereç kullanmanın başlıca yararları şunlardır (Yalın, 2000; Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2003; Yaşar, 2005):

1. Öğrencilerin güdülenmesini artırarak ders etkinliklerine aktif katılımını sağlar.
2. Öğretme-öğrenme ortamına çeşitlilik ve zenginlik katar.
3. Öğrenme ortamında öğrencilerin merak ve dikkatlerini zinde tutarak onlarda yeni merakların oluşmasını sağlar.
4. Öğrenme zamanından tasarruf sağlar.
5. Güvenli gözlem yapma olanağı sunar.
6. Dersin daha düzenli bir biçimde yapılmasını sağlar.
7. Öğretimin bireyselleştirilmesine olanak sağlar.
8. Öğretimi daha verimli ve zevkli kılar.
9. Soyut kavramları somutlaştırarak daha iyi anlaşılmasını sağlar.
10. Yeni bilgilerin zihinde tutma düzeyini artırır.
11. Öğrenilecek konular üzerinde daha etkili alıştırma ve uygulama yapma olanağı sağlar.

Ders etkinlikleri ne kadar çok duyu organına hitap edecek şekilde düzenlenirse öğrenme de o kadar kalıcı olmaktadır. Öğretme-öğrenme araçlarının etkili ve verimli biçimde kullanılması öğretmenler için büyük kolaylık sağlamaktadır. Öğretimde kullanılan araç-gereçlerden istenilen düzeyde faydanın sağlanması öğretmenlerin araç-gereçleri çok iyi tanımalarına ve kullanmalarına bağlıdır (Seferoğlu, 2006). Bu nedenle, öğretmenlerin ders etkinlikleri sırasında kullanacakları araç-gereçlerin özelliklerini iyi tanımaları, nerede ve ne zaman kullanacaklarını bilmeleri büyük önem taşımaktadır. Ancak, her şeyden önce öğretmenlerin ders araç-gereçlerini kullanmanın

önemini kavramaları ve araç-gereç kullanımı konusunda yönlendirilmeleri gerekmektedir.

2.8.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılabilecek Materyaller

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılabilecek çok sayıda materyal bulunmaktadır. Öğretmenlerin konu ve ders içeriğine göre kullanabilecekleri ders materyalleri şu başlıklar altında belirlenebilir (Sözer, 1998; Sönmez, 1996):

1. Giysiler, süs eşyaları, eski paralar vb.
2. Yeryüzü şekilleri, bitki ve orman örtüsü, iklim özellikleri,
3. Kurum ve kuruluşlar, görevli ve yetkili kişiler,
4. Üç boyutlu modeller, güneş sisteminin basit modeli,
5. Bilgisayarlar ve internet,
6. Televizyon, video, radyo, kasetçalar vb.
7. Tepegöz, projeksiyon,
8. Kum masası, elektrikli dilsiz haritalar, plastik maketler, oyuncaklar, küre,
9. Pusula, termometre, barometre, rüzgâr fırılacağı, saat, takvim,
10. Tarih ve coğrafya şeridi,
11. Haritalar, atlaslar, fotoğraflar, krokiler, planlar, grafikler,
12. Kuklalar, afişler, kitaplar,
13. Karatahta, manyetik tahta, cam ve beyaz tahta.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılması yararlı görülen materyaller eğitim ortamlarını daha dikkat çekici görseller katmaktadır. Bu materyallerin bazıları, ilköğretim okullarındaki öğrencilerin etkili öğrenmeyi gerçekleştirmelerinde önemli bir yer tutmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde birçok soyut konunun somutlaştırılmasında öğretim materyalleri büyük rol oynamaktadır. Öğretmenler, Sosyal Bilgiler derslerinde geçen soyut kavramları araç-gereç kullanarak somutlaştırırlarsa, öğrenciler bu kavramları daha kolay ve kalıcı bir şekilde özümseyebilirler (Sözer, 1998).

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan materyaller özelliklerine göre sınıflandırılmaktadır. Bu materyallerin sınıflandırılması, araç-gereçlerin özelliklerinin daha iyi tanınmasını ve daha etkili bir biçimde kullanılmasını sağlayacaktır.

Resimler konuya uygun fotoğraflar ya da el yapması resimler şeklinde de olabilir. Doğal afetler, turizm hareketliliğinin anlatılmasında, kültürel fuar veya festival etkinliklerinde, trafik kurallarının veya toplumsal kuralların anlatılmasında ve öğretilmesinde faydalanılabilir. Resimler, yazılı ve sözlü anlatımı destekleyen önemli araçlardır. Öğretim etkinliklerinde, yeri gelince sınıfa gösterilebileceği gibi, sınıf panolarına asılıp öğrencilerin yararlanması sağlanabilir (Sözer, 1998).

Posterler, resimlerin ve yazılı metnin bir araya getirilmesiyle yapılan görsellerdir. Posterler, mesajları oldukça hızlı ilettiği ve görsel bir alışkanlık yarattığı için uzun süreli gösterimde kalmamalıdır. Bu nedenle, sınıf ya da okul içinde kullanılan posterler belirli zaman aralıklarında yenilenmeli ya da gösterimden kaldırılmalıdır (Ataizi, 2003). Posterler de Sosyal Bilgiler derslerinde yaygın olarak kullanılabilir. Örneğin, Sağlık Bakanlığı, Turizm Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı gibi çeşitli kuruluşların hazırladığı posterler, öğrencilerin öğrendikleri bilgileri özümleyip belleklerine yerleştirmelerine önemli rol oynamaktadırlar (Erden, tarihsiz).

Zaman ve Tarih Şeritleri; Özeren'e (2011) göre Sosyal Bilgiler dersinin temel amaçlarından biri zaman ve kronoloji kavramının kazandırılmasını sağlamaktır. *Zaman ve tarih şeridi*, zaman kavramının öğrencilere kavratılmasında kullanılan en önemli araç-gereçlerden biridir.

İlkokul 4.ve 5.sınıf öğrencilerinin soyut düşünme yetileri göz önünde bulundurulursa, zaman ve tarih şeridi olayları ve zaman kavramını somutlaştırmada ve geçmiş zamanın kavratılmasında oldukça önemli bir araç gereç olabilir (Sözer, 1998).

Haritalar ve Küre; Özeren'e (2011) göre, Sosyal Bilgiler öğretiminde en çok kullanılan araçlar olarak bilinmektedir. Haritalar Sosyal Bilgiler dersinde tarih ve coğrafya öğretiminin temel araç-gereçlerinden biridir. Görsel sembollere ve çizimlere dayanan haritalar, özellikle yer bildiriminde en etkili araçlardır (Şimşek, 2003). Harita kullanımı Sosyal Bilgiler öğretiminde, çocuğun keşfetme ve bütüncül algılama gibi becerilerinin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Bunun yanı sıra haritalar öğrencilerde kuşbakışı algılama yeteneğini de geliştirmektedir.

Küre ise, Sosyal Bilgiler dersinde coğrafya ile ilgili kazanmaları kazandırmada kullanılan önemli bir araç-gereçtir. Dünyada, çeşitli ülkeler ya da Türkiye ile ilgili konularda sınıfta bulunan bir küreden sık sık yararlanılabilir. Dünyanın şekli, fiziksel özellikleri, paralel ve meridyenler, kıtalar ve okyanuslar gibi konular söz konusu olduğunda yine küreden büyük ölçüde yararlanır (Sözer, 1998).

Bilgisayar; öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını belli bir oranda dikkate alarak sayıca daha fazla olan sınıflarda öğretim materyalleri hazırlamak amacıyla kullanılan bir eğitim aracıdır. Toplumsal yaşamda etkisini giderek arttıran bilgisayar yaşamın tüm alanlarında kullanılmaktadır. Günümüzün vazgeçilmezlerinden olarak nitelendirilen bilgisayar, bilgiyi işleme, depolama ve istenildiği zaman geri sunma gibi özelliği ile eğitimde çok sık kullanılan bir araç-gereçtir.

Bilgisayarın öğretme-öğrenme etkinliklerinde kullanılmasına *bilgisayar destekli öğretim* adı verilmektedir. Bilgisayar destekli öğretimde, öğrencilerin, konulan tekrarlama, depolama, anlaşılmayan kısımlar için geri bildirimde bulunma, sorun çözme yollarını izleyerek gerektiğinde yeniden gözlem yapma ve inceleme faaliyetlerini öğrenmeleri sağlanabilir (Sözer, 1998).

Sosyal Bilgiler dersinde bilgisayarlardan çeşitli şekillerde yararlanılmaktadır. Bunlar (Yaşar, 2005):

- Eğitim-öğretim etkinliklerinde sunum aracı olarak bilgisayarlardan faydalanma,
- Öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak daha çok alıştırmaya yapma ve tekrar amacıyla bilgisayarlardan faydalanma,
- Bireysel öğrenme hızları ele alındığında özel öğretmen olarak bilgisayarları kullanma,
- Benzetim etkinlikleri sunum aracı olarak bilgisayarlardan faydalanma.
- Öğretici oyunlar için bilgisayarları kullanma.

İnternet dünya çapında birbirine bağlı bilgisayar ağıdır. İnternet yoluyla yakın çevremizden çok uzakta bulunan bireylerle anında haberleşme imkânı sağlanabilir. Dünyanın herhangi bir yerindeki kütüphanelere ulaşılabilir, başka şehir ya da ülkelerdeki bilimsel makale ve raporlara bakılabilir (Akkoyunlu, 2005).

Okullarımızın çoğunda internete erişim olanağı bulmakta; dolayısıyla, Sosyal Bilgiler öğretiminde kullanılacak kaynak sayısı da gün geçtikçe artmaktadır. Bugün, internet diğer bilgisayar destekli teknolojilerle birlikte, bireylerin kullanabileceğinden çok daha fazla kaynağa ulaşmayı sağlamıştır. Buna bağlı olarak, Sosyal Bilgiler öğretiminde öğretmenlerin ders kitaplarına ve haritalara bağlı kalma zorunluluğunun kalkacağı da söylenebilir. Öğrencilerin internetten etkili bir biçimde yararlanabilmesi, öğretmenlerin öğrencilere internet kaynaklarına nasıl ulaşacakları, bu kaynaklardaki

bilgileri nasıl kullanacakları ve yorumlayacakları konusunda rehberlik etmesi gerekmektedir (Welton ve Mallan, 1999).

Öğretme-öğrenme süreçlerinde İnternet'in eğitsel yararları şunlardır: (Kaptan ve Korkmaz, 2001):

- İnternet sayesinde birçok materyal sınıfa getirilerek öğrenme ortamı daha da zenginleştirilebilmektedir.
- Dünyanın her köşesindeki bilgiye ulaşma olanağı, öğrenmeyi kitapların sınırlılıklarından kurtarmaktadır.
- İnternet eğitimciler için yeni öğretim ortamları sağlamaktadır.
- İnternet, okul ve okul dışı öğeleri (veliler, diğer okullar vb.) birbirine yaklaştırmaktadır.
- İnternet projeleri ile ulusal ve uluslararası birçok okulla işbirliği yapılabilmektedir.

Ders Kitapları; en temel öğrenme kaynaklarıdır. Ders kitaplarının eğitim etkinliklerinde ilk sırada bulunmasının nedeni, programa uygun olarak hazırlanmalarıdır. İkinci nedeni, ders kitaplarının bir öğretim aracı olarak işe koşulmasıdır. Öğretmenlerin ders kitabını kullanmasının üçüncü nedeni ise alıştırmayı yapma ve takip etme olanağının rahatlığıdır (Yanpar, Şahin ve Yıldırım, 2001). Öğretme-öğrenme sürecinde ders kitaplarının yanı sıra, diğer basılı kaynaklardan da yararlanılmaktadır. Yardımcı ders kitapları olarak tanımlanan bu kaynaklar, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun, açık ve anlaşılır olmalı; doğru, geçerli ve değerli bilgileri içermelidir (Welton ve Mallan, 1999).

Güncel olaylar; öğrencinin içinde yaşadığı yakın çevresinde gelişen, birey ve toplum için önemli olan ve yeni olaylar biçiminde tanımlanmaktadır (Erden, tarihsiz). Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciye göre yakın çevreden uzak çevreye doğru konular işlendiğinden öğrencilerin güncel konuları takip etmesi, bu konulara ilgi duyması ve Sosyal Bilgiler dersiyle güncel olaylar arasında bağ kurması büyük önem taşımaktadır (Deveci, 2005).

Güncel olaylar ele alınırken, o an olan olaylardan önemli ya da çok önemli olanlarına yer verilir. Örneğin, sağlık, çocuk hakları, dünyanın çeşitli yerlerinde meydana gelen savaşlar konu edilir. Güncel sorunlar, güncel olaylar içindeki olguların parça parça yansımasıdır. İnternet ile birlikte, dünya küçük bir köye dönüşmüştür.

Güncel olaylar ile güncel sorunları işlemenin temel amacı, öğrencilerin dünyada olup biten olaylara karşı duyarlık geliştirmelerini sağlamaktır (Welton ve Mallan, 1999).

Öğretimde güncel olaylar ve güncel sorunların kullanılmasının yararları şunlardır (Kaltsounis, 1987):

Güncel olaylar ve güncel sorunlar:

- 1) Öğrenme ortamını ilgi çekici duruma getirir.
- 2) Konuyu örneklendirerek öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırır.
- 3) Öğrencilere sosyal etkinliklerden haberdar olma imkânı sağlar.
- 4) Öğrencilerin ilgi alanlarına uygun kaynak oluşturabilir.
- 5) Öğrencilerin, kendi fikirleri ile gerçek olan olaylar ile kendi görüşleri arasındaki farkı ayırt etmelerine imkân verir.
- 6) Öğrencilerin yaşadığı dünyayı daha iyi anlamalarını sağlar.

Öğretmenler, Sosyal Bilgiler dersinde, zaman zaman öğrencilerden güncel olaylara ilişkin olarak gazete ya da dergilerdeki makaleleri sınıfa getirerek güncel olayları sınıf arkadaşlarıyla paylaşmalarını isteyebilirler. Bu makaleler, öğrencilerin güncel olayları, daha iyi analiz etmelerine katkı sağlar ve farklı bakış açılan kazandırır (Welton ve Mallan, 1999).

Gazete Kullanımı: Güncel bir kaynak olarak dünyayı insanların önüne getiren, eğitsel bakımdan çok yönlü bir öğrenme aracıdır (Deveci, 2005). Gazete kullanımı Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçlarını gerçekleştirmek için önemli bir araçtır. Çünkü gazetede haberleri izlemeye, haberlerle ilgili yorum yapmaya alışkanlık haline getiren öğrenciler, ilerleyen yaşantılarında da bu alışkanlıklarını sürdürmektedirler (Deveci, 2005).

Öğretme etkinliklerinde dersin konularını gazetede günlük haberlerle etkileşime girdiren bir öğretmen, güncel olayları sınıf ortamına aktararak onları güdülemiş ve toplumsal sorunlara karşı duyarlılığını da geliştirmiş olur. Günlük hayatı eğitim-öğretim ortamına gazete aracılığı ile taşıyan öğretmenler Sosyal Bilgiler derslerinde farklı şekillerde yararlanabilirler. Örneğin; öğretmen, gazetelerden kestiği çeşitli metinleri biriktirerek öğrencilere verip, öğrencilerin bu metinlerden sayfa hazırlamalarını isteyebilir. Benzer biçimde, öğretmen, öğrencilerden, gazetelerde yer alan çeşitli metinlere ilişkin başlıklar oluşturmalarını; daha sonra, oluşturdukları başlıklarla asıl başlıkları karşılaştırmalarını isteyebilir, konuyla ilgili olan gazete haberlerini sınıf panolarına astırabilir (Welton ve Mallan, 1999).

Kaynak Kişiler: Bilgi aktarımın en iyi kaynaklarından biride şüphesiz o toplumda yaşayan kişilerdir. Toplumdaki kanaat önderlerinden meslek sahiplerine kadar bu insanlardan faydalanılabilir. Bu kişilerden ziyaret edilebileceği gibi sınıfa da davet edilebilir. Kaynak kişiler, öğrencilerin ilgisini çekmesinin yanı sıra, onların yeni bilgiler edinmelerine ve yeni bakış açısı geliştirmelerine yardımcı olur. Bu kişiler, öğrencilere mesleklerini tanıtabilirler, buldukları yerin tarihiyle ilgili ilginç anılarını anlatabilirler ya da çalıştıkları kurumu tanıtabilirler. Öğretmenin kaynak kişiyle ve öğrencilerle önceden hazırlık yapılması bu kişilerden en iyi şekilde yararlanmayı sağlayabilir (Erden, tarihsiz).

2.8.3. Öğretimde Kullanılan Araç Gereçlerinin Seçiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

İlkokul çağındaki öğrenciler yetişkin bireylere göre daha çok somut yaşamaya gereksinim duymaktadırlar. Yeni bir bilginin öğretiminde, öğrencilerin, günlük hayatla ilişkilendirmelerine ve somut yaşantılar edinmelerine yardımcı olacak yol gösterici sınıfların düzenlenmesi gereklidir. Araç-gereçler, bu tür ortamların hazırlanmasında öğretmene yardımcı olur. Ancak öğretim araç-gereçlerinin seçimi ve kullanımı, iyi bir planlama gerektirir. Öğretim araç-gereçlerinin, kullanımı kolay ve öğrenciyi en az çaba ile en kısa sürede bilgiye ulaşmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bir başka deyişle, araç-gereçlerde kullanılan nesnelere uyumlu ve bütünlük içinde olmalıdır. Örneğin, kullanılan yazılar öğrencilerin okuyabileceği punto büyüklüğünde açık ve net olmalı, renkler uyumlu olmalı ve kesinlikle abartılı olmamalıdır. Resimler ve yazılar vb. öğeler öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olmalıdır (Yanpar Şahin ve Yıldırım, 2001).

Eğitim etkinliklerinde kullanılacak araç-gereçler özenle seçilmelidir. Bu araç gereçlerinin seçiminde bazı özelliklere dikkat edilmesi gereklidir. Bu özellikler şunlardır (Kaptan, 1998'ten akt. Yaşar, 2005):

- 1) Öğrencilerin sınıf düzeyi ve gelişim özellikleri
- 2) Konunun uygunluk durumu
- 3) Öğretimin hedefleri
- 4) Sınıf mevcudu
- 5) Eğitim-öğretim ortamı
- 6) Öğretmenin araç gereç kullanabilme yeterliği

Öğrencilerin Sınıf Düzeyleri ve Gelişim Özellikleri: Ders etkinliklerinde seçilen araç-gereçler, öğrencilerin gelişim düzeyleri ile hazır bulunuşluk durumlarına uygun olmalıdır. Örneğin, ilköğretim birinci kademedeki öğrenciler için Sosyal Bilgiler dersinde kullanılacak araç-gereçleri seçerken, onların yaparak-yaşayarak öğrenmelerine olanak sağlayacak harita, küre gibi araç-gereçler tercih edilmelidir.

Konunun Uygunluk Durumu: Özeren'e (2011) göre, konunun özellikleri de araç-gereç seçimini etkileyen etmenlerden biridir. Eğitim-öğretim etkinliklerinde kullanılan araç-gereçler belli bir mesajı iletme yeterliğine sahiptir. Bir konunun öğretiminde kullanılan bir araç gereç başka bir konunun öğretimi için uygun olmayabilir. Her konunun öğretiminde kullanılacak tek bir araç-gereçten de söz edilmesi olanaklı değildir. Bu sebeplerden dolayı, işlenecek konuların özelliklerine uygun araç-gereçleri seçip kullanmak en etkili yoldur. Örneğin; herhangi bir mesleği tanıtmak için bir kaynak kişiyi sınıfa çağırarak ne kadar anlamlı ve etkili bir yol ise, herhangi bir güncel olay ya da güncel soruna ilişkin olarak da interneti kullanmak o kadar anlamlı ve etkili bir yoldur.

Öğretimin Hedefleri: Öğretme-öğrenme sürecinde kullanılacak araç-gereçler dersin amaçlarına uygun olmalıdır. Öğrencilere hangi düzeyde kazanım verilmek isteniyorsa araç gereç seçimi ona göre yapılmalıdır. Örneğin; öğrencilerini kültürel miras konusunda bilgilendirmek isteyen bir öğretmen, onları bir müze gezisine götürebilir. Araştırma becerisini geliştirmek isteyen bir öğretmen de öğrencilerinin internet ile etkileşimde bulunmalarını sağlayacak ortamlar oluşturur.

Sınıf Mevcudu: Özeren'e (2011) göre, Sınıf mevcudu da öğretim araç-gereçlerinin seçiminde etkin rol oynar. Sınıf mevcudunun az olduğu ortamlarda hemen hemen bütün araç gereçlerden yararlanmak olanaklıdır. Fakat sınıf mevcudu çok olan sınıflarda, radyo, televizyon gibi araçlar etkili bir biçimde kullanılmayabilir. Genelde, bu tür ortamlarda resim, şekil, yazı gibi öğeleri büyüterek perdeye ya da duvara yansıtan tepegöz, slayt projektörü ya da datashow gibi araçlar kullanılabilir.

Öğretmenin Araç-Gereç Kullanabilme Yeterliği: Öğretmenin araç-gereç kullanabilme yeterliği de öğretim etkinliklerinde kullanılmak istenen araç-gereçlerin seçiminde etkilidir. Eğitim kurumlarında araç-gereçlerin yeterli sayıda bulunması, onların öğretim sürecinde öğretmenler tarafından mutlaka kullanılacağı anlamına gelmemektedir. Çünkü öğretmenler bazı nedenlerle araç-gereç kullanmamaktadırlar. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin büyük bölümü, araç-gereç kullanımını bakımından kendilerini yeterli görmedikleri için öğretme-öğrenme sürecinde araç-

gereç kullanmamaktadırlar. Bu nedenle, öğretim araç-gereçlerinin kullanımına ilişkin gerekli, bilgi, beceri ve deneyimler, öğretmen adaylarına hizmet öncesi eğitimleri sırasında, görev başındaki öğretmenlere de hizmet içi eğitim yoluyla mutlaka kazandırılmaya çalışılmalıdır (Kaptan, 1998'den akt. Yaşar, 2005).

2.8.4. Sosyal Bilgilerde Araç Gereçlerin Etkili Kullanımı

Eğitim kurumları, gerek Sosyal Bilgiler öğretimi için gerekse diğer dersler için ihtiyaç duyulan araç-gereçlere sahip olmakla birlikte, bu araçlardan gereği gibi yararlanamamaktadırlar. Öğretim sürecinde gerçekleştirilecek etkinliklerde araç-gereçlerden etkili olarak yararlanmak olanaklıdır (Yaşar ve Gültekin, 2009: 337). Örneğin, projeksiyon kullanılarak, çeşitli resimler perdeye yansıtılır ve yansıyan görüntünün tüm sınıf tarafından görülmesi sağlanabilir. Sınıfta bir haritanın bile olmadığı durumlarda internet üzerinden bir resimle bile varılmak istenen amaca kolaylıkla ulaşılabilir. Böylece, öğrencilerin konuyu somut ve etkili bir biçimde öğrenmeleri sağlanır.

Araç gereçler öğrencilerin sürekli etkileşimde bulunabilecekleri ve üzerinde rahatça çalışabilecekleri biçimde hazırlanmalıdır. Öğrencilerden, radyo ve teypleri kullanarak konuya ilişkin öğrendiklerini ses kasetlerine kaydetmeleri, arkadaşlarıyla çalışmalarını değiştirmeleri ve onlardan arkadaşlarının çalışmalarını değerlendirmeleri istenebilir. Böylelikle, sınıf ortamında öğrencilerin sosyal hayat içerisinde bilgiyi yapılandırmalarını sağlayacak etkinlikler düzenlenebilir.

Bilgisayarlar ve internetten de eğitim ortamlarında etkili olarak yararlanmak olanaklıdır. Örneğin; eğitim ortamında internete bağlı sadece bir bilgisayarın bulunması durumunda bile, o bilgisayar eğitim sürecinde etkili olarak kullanılabilir. Kuşkusuz, tek bilgisayarlı ortamda bilgisayarın yalnızca öğretmen tarafından kullanılacağı anlamı çıkartılmamalıdır. Böyle bir ortamda öğrenciler, büyük ya da küçük gruplar yoluyla ya da bireysel olarak bilgisayardan yararlanabilir. Bunun için bilgisayar ekranındaki görüntüler tepegöz ya da projeksiyon yardımıyla duvara ya da perdeye yansıtılır ve ayrıca istendiğinde, görsel öğeler sesle desteklenebilir. Bu uygulama ile sınıfta var olan tek bilgisayar, etkili öğretimi gerçekleştirmek için işe koşulmuş; böylece, sınıftaki tek bilgisayardan, etkili sunumlar gerçekleştirmek, düşünce ve kavramları görselleştirmek, öğrenci katılımını artırmak ve bilgileri düzenlemek amacıyla yararlanılmış olunur (Yaşar ve Gültekin, 2009: s.337-338).

2.9. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri

Sosyal Bilgiler öğretmeni alan yeterlikleri MEB tarafından aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (MEB, 2008):

1. Öğretim Sürecini Planlama ve Düzenleme

- a) Ders planını yapabilme,
- b) Sınıf ortamlarını uygun hale getirebilme,
- c) Derslerde işlenecek konulara uygun araç-gereçler kullanabilme.

2. Öğrenme Öğretme Süreci

- a) Türk tarihini ve kültürünü oluşturan temel unsur ve süreçler ile kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi bilincini kazandırabilme,
- b) Öğrencilerin, insan, yer ve çevre etkileşimini algulamalarını sağlayabilme,
- c) Ekonomik faaliyetler ve gelişmelerin toplumlar üzerindeki etkisini kavratılabilme,
- d) Demokratik yönetim anlayışını, insanların doğuştan ve toplum içinde kazandığı haklar ile kişilere, topluma, insanlığa karşı sorumlulukları olduğu bilincini kazandırabilme,
- e) Atatürk ilke ve inkılaplarının dayandığı temel esaslar ile Türk inkılabının tarihi anlamını, toplumun siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik alanda gelişimine etkilerini ve önemini kavratılabilme,
- f) Özel gereksinimli ve özel eğitime gereksinim duyan öğrencileri dikkate alan uygulamalar yapabilme.

3. İzleme ve Değerlendirme

- a) Ölçme ve değerlendirme uygulamalarının amaçlarını belirleyebilme,
- b) Ölçme ve değerlendirme araç ve yöntemlerini kullanabilme,
- c) Öğretim sürecinde uygulanan ölçme aracından elde edilen verileri değerlendirebilme.

4. Okul, Aile ve Toplumla İş Birliği Yapma

- a) Öğrencilerin günlük hayatta ihtiyaç duyacağı konularda geliştirilmesinde ailelerle işbirliği yapabilme,

- b) Öğrencilerin ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemini farkına varmalarını ve törenlere aktif katılımlarını sağlayabilme,
- c) Ulusal bayram ve törenlerin yönetim ve organizasyonunu yapabilme
- d) Okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilmesinde toplumla iş birliği yapabilme,
- e) Toplumsal liderlik yapabilme.

5. Mesleki Gelişimi Sağlama

- a) Mesleki yeterliklerini belirleyebilme,
- b) Sosyal Bilgiler öğretimine ilişkin kişisel ve mesleki gelişimini sağlayabilme,
- c) Mesleki gelişime yönelik uygulamalarda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanabilme.

Sınıf öğretmenliği yeterlikleri sekiz ana başlık altında tanımlanırken Sosyal Bilgiler öğretmenliği ise beş ana başlık altında açıklanmıştır. Sınıf öğretmeni özellikleri daha çok öğrencilerin bireysel gelişimi üzerinde dururken Sosyal Bilgiler öğretmeni özellikleri daha çok eğitim ve öğretimle ilişkilendirilmektedir. Böylece Sosyal Bilgiler öğretmeni ile sınıf öğretmenin öğrencilere yaklaşımı farklılık göstermektedir.

3. 4+4+4 EĞİTİM SİSTEMİNDE SOSYAL BİLGİLER VE SINIF ÖĞRETMENLERİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Sekiz yıllık eğitim süresi sonunda 5. sınıftan mezun olan bir ilkokul öğrencisinin, ortaokulda branş öğretmenine yaş gelişimi itibariyle daha rahat uyum sağladığı söylenebilir. Fakat yeni eğitim sisteminde öğrencilerin gelişim özellikleriyle bu konuda zorlanacakları öngörülebilir. Ayrıca Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. sınıf öğrencilerinin düzeyine inmeyi ne kadar başarabileceği, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin yeterli özellikleri doğrultusunda sorulması gereken bir sorudur.

Kuş ve Çelikkaya (2010: 78) yaptıkları çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin büyük bir kısmının ilköğretim I. kademe (4 ve 5. sınıf) Sosyal Bilgiler dersine branş öğretmenin girmesi ile ilgili olarak “girmeli” veya “kesinlikle girmeli” cevabını verdiklerini belirtmektedirler. Öğretmenler buna sebep olarak öğrencilerin daha iyi bir alt yapı alacaklarını, ilkokulda bu derslerden yeteri kadar iyi olmadıklarını, sınıf öğretmenlerinin sayısal derslere önem verdiği için Sosyal Bilgiler dersine yeteri kadar önem vermediklerini ifade etmektedirler. Öğretmenlerin bir kısmı ise Sosyal Bilgiler branş öğretmenlerinin 4 ve 5. sınıflarda derse girmesinin sakıncalı olduğunu ifade etmişlerdir. Gerekçe olarak ise sınıf öğretmenlerinin öğrencileri daha iyi tanıdığı, branş öğretmenlerinin öğrenci seviyesine inmede problem yaşayacakları ve sınıf öğretmenlerinin bu konuda yeteri kadar bilgi ve beceriye sahip oldukları belirtilmektedir. Ayrıca branş öğretmenlerinin 2. kademe düzeyinde eğitim aldıkları, 4 ile 5. sınıf öğrencilerin gelişim dönemlerini ve özelliklerini yeterince bilmedikleri ve sınıf öğretmenlerinin pedagojik olarak bu yaş grubuna daha iyi uyum sağladıkları da ifade edilmektedir.

Demir, Doğan ve Pınar'ın (2013) yapmış olduğu çalışmada yeni eğitim sistemine ilişkin olarak öğretmenlerin %75'inin 5. sınıf derslerinin branş öğretmenleri tarafından verilmesinin uygun olduğunu, eğitim öğretim döneminin başında 5. sınıf öğrencileri ile ilgili tereddüt yaşadıklarını fakat süreçte bu tereddütlerinden kurtulduklarını, öğrencileriyle ilişkilerini geliştirdiklerini ve onlara alıştıklarını belirtmişlerdir. Farklı düşünceye sahip olan ve 5. sınıf derslerine sınıf öğretmenlerinin girmesi gerektiğini ifade eden öğretmenler ise branş öğretmenlerinin öğrencilerin seviyesine inemeyeceğini, sınıf öğretmenlerinin 5. sınıf öğrencilerinin davranışları üzerinde daha etkili olacağını ve branş öğretmenlerinin bu seviyede etkinlik yapmakta zorlanacağını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin görüşleri, öğrenci gelişim düzeyleri ile öğrencilerin seviyesini yakalama noktasına odaklanmaktadır. Branş öğretmenlerinin 5. sınıflarda alan bilgileri ve ders anlatımı konusunda sorun yaşamayacakları düşünülmele birlikte sınıf yönetimi açısından öğrenci seviyelerine göre sorunlarla karşılaşmaları muhtemeldir. Belki de asıl sorun, bu durum olacaktır. Zaten öğretmenler, öğrencilerin gelişim dönemleri ile ilişkili olarak çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunları çözmelerinin ise öğretmenlerin sınıf yönetimi yaklaşımları ile öğrenci gelişim özelliklerinin farkına varma ve öğrencilerin düzeylerini anlayabilmeleriyle ilişkili olduğu söylenebilir.

Sınıfta yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri; müfredat, öğrenci seviyesi ve disiplin ile ilgili yaşanan sorunlar olarak üç kategoride sınıflandırılmıştır. Katılımcıların tamamının 5. sınıflarda uygulanan müfredatın öğrencilerin seviyelerinin üzerinde olduğu ve bu şekliyle uygulandığı sürece eğitim öğretim faaliyetlerinden gereken verimin elde edilemeyeceği konusunda görüş birliği içerisinde oldukları ifade edilmektedir. Katılımcıların % 62,5'i eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin seviyelerine inme konusunda sürekli sorunlar yaşadıklarını, %25'i eğitim öğretim yılı başında sorun yaşamalarına rağmen kendi çabaları ile bu sorunu kısmen aşabildiklerini, %12,5'i ise sınıf öğretmenliğinden geldiği için sorun yaşamadığını belirtmiştir. Katılımcıların tamamı 4+4+4 eğitim sistemiyle ilkökul ve ortaokul ayrımından sonra farklı yaş gruplarının bir arada olmasından dolayı yaşanan disiplin sorunlarından kurtulduklarını ifade etmişlerdir (Demir ve arkadaşları, 2013).

Gerek öğrenciler gerekse öğretmenlere bakıldığında kendi aralarında bireysel farklılıkların olduğu görülecektir. Fakat bu bireysel farklar kadar benzerlikler de söz konusudur. Aynı sınıfta öğrenim gören öğrenciler, gelişim özellikleri ve yaş düzeyleri bakımından aşağı yukarı aynı özellikleri göstermektedir. Yine öğretmenler arasında bireysel farklar olmakla birlikte temelde aldıkları formasyon eğitimi, öğretmenlik mesleğine ilişkin olmaktadır. Fakat branş ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin aldıkları eğitim farklılığı ile bireysel farklar diyebileceğimiz alansal farklar ortaya çıkmaktadır. Witkin ve ark. (1977) öğrencilerin bilişsel özelliklerine göre öğretmenlerin ve öğretim materyallerinin öğrencilere uygun olarak eşleştirilmesinin, öğrencilerin beceri kazanımını kolaylaştırabileceğini ve motivasyonda etkili olacağını ifade etmişlerdir. Öğrenme-öğretme sürecinde bireyin öğrenme stiline değerlendirilmesinin oldukça önemli olduğu ifade edilmektedir (Hein & Budny, 2000: 1). Dolayısıyla öğrencilerin

bilişsel ve duyuşsal gelişimleri ile bu gelişim düzeyinde eğitim verebilecek ve eğitim ortamını buna göre şekillendirebilecek öğretmenlere ihtiyaç vardır.

İlköğretim birinci kademenin 4 yıl olmasını öngören yeni eğitim öğretim sistemine geçişle daha önce 5. sınıfta sınıf öğretmenlerinin girdiği derslere branş öğretmenlerinin girme zorunluluğu getirilmiştir. Bu zorunluluğun bazı avantajların yanı sıra dezavantajları da beraberinde getirdiği, gerek öğretmenlerin üniversitelerde aldıkları pedagojik formasyon ve alan bilgileri gerekse öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerinde meydana gelen zorunlu değişikliğin bu avantajları ve dezavantajları ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Bu sorunların kolay ve etkili bir biçimde giderilmesi amacıyla bazı akademik çalışmaların gerekliliği söz konusu olmuştur.

YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Branş Öğretmelerinin Girmesine Yönelik Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öz yeterliklerinin karşılaştırılması amacıyla hazırlanan çalışmada öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin öz yeterlikleri; cinsiyet, branş ve hizmet süresine göre incelenmiştir. Bu çerçevede araştırma ilişkisel tarama yöntemine göre desenlenmiştir. İlişkisel tarama yöntemi, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2013).

4.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Malatya ili Battalgazi, Yeşilyurt, Doğanşehir ve Akçadağ ilçelerinde görev yapan toplam 210 Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem grubunda yer alan öğretmenlerin cinsiyet, branş ve hizmet süresine göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.

Örneklem Grubu Hakkında Tanımlayıcı Bilgiler

Branş	Cinsiyet	Hizmet Süresi (yıl)				Genel Toplam	%
		1-5	6-10	11-20	20 ve üstü		
Sınıf Öğretmeni	Kadın	1	9	28	0	119	56,7
Sınıf Öğretmeni	Erkek	4	15	44	18		
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Kadın	4	14	29	3	91	43,3
Sosyal Bilgiler Öğretmeni	Erkek	1	11	27	2		
Toplam		10	49	128	23	210	100

4.3. Veri Toplama Aracı

Oluşturulan “Öğretmenlerin Mesleki Öz yeterlik Anketinin” geçerliliği için Türkçe eğitimi, eğitim bilimleri ve dil bilimi alanlarından uzmanların görüşleri alınmıştır. Uzmanların ortak görüşü doğrultusunda eksik ve zayıf noktalar tespit

edilmiştir. Gerekli düzeltmeler yapılarak 33 maddelik ankete son biçimi verilmiştir.

Öğretmenlerin öz yeterliklerini belirlemeye yönelik 33 maddeden oluşan veri toplama aracı 5'li likert tipinde "1= Yeterli değilim, 2= Biraz yeterliyim 3= Orta düzeyde yeterliyim, 4= Oldukça yeterliyim ve 5= Tamamen yeterliyim"i ifade edecek şekilde derecelendirilmiştir. 33 maddeden oluşan anket, toplam 210 öğretmene uygulanmıştır. SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 21.0 programı kullanılarak ölçme aracının güvenilirlik testi yapılmıştır. Anketin güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) 0,928 olarak hesaplanmıştır. Cronbach Alfa (α) değeri 0'dan 1'e yaklaştıkça ölçeğin güvenilirliğinin arttığını gösterir (Pallant, 2005: 6).

4.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS for Windows 21.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Anket yoluyla elde edilen veri setinin normal dağılımını tespit etmek için çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) değerleri incelenmiş, tüm değişkenler ve alt boyutları için çarpıklık değerleri -0,031 ile +1,052, basıklık değerleri ise -0,398 ile +1,547 arasında bulunmuştur. George ve Mallery'e (2011) göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2.0 ile +2.0 aralığında olması verilerin normal dağıldığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. İnceleme sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiş olduğundan bu çalışmada parametrik testler kullanılmıştır. Niceliksel verilerin karşılaştırılmasında iki grup arasındaki farkı t-testi, ikiden fazla grup durumunda parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Tek yönlü (One way) Anova testi ve farklılığa neden olan grubun tespitinde Scheffe testi kullanılmıştır. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında 0,05 anlamlılık düzeyinde yorumlanmıştır. Öz yeterlik testinin karşılaştırılmasında gruplar arası veriler normal dağılım göstermediğinden Mann whitney U analizi yapılmıştır (Kolmogorov-Smirnov : p:0,009).

BULGULAR VE YORUM

5.1. Öğretmenlerin Mesleki Öz Yeterlik Algılarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Öğretmenlerin kendi görüşlerine göre mesleki yeterlik düzeylerini belirlemede kullanılan ankette yer alan maddelere verdikleri cevapların hem genel ortalaması hem branş olarak ortalaması ile standart sapmaları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

Maddelerindeki Ortalama Değerlerine Göre Öğretmenlerin Mesleki Öz-Yeterlik Düzeyleri

SIRA	MADDELER	N	ORTALAMA ($\bar{X}$)			S
			GENEL	SINIF Ö.	SOSYAL B.Ö.	
1	Derslerde öğrenmeyi destekleyen uygun öğrenme materyalleri kullanılmasında	210	3,49	3,58	3,36	1,01
2	Öğrencilerin ders etkinliklerine teşvik edilmesinde	210	3,63	3,67	3,58	,91
3	Öğrencilere değerlendirme sonuçlarına ilişkin geri bildirim verilmesinde	210	3,60	3,73	3,45	,84
4	Dersin konusu ile öğrencilerin günlük yaşantıları arasında ilişki kurulmasında	210	3,67	3,75	3,56	,84
5	Öğrencilerin derslere karşı olan hazır bulunuşluk düzeylerinin ölçülmesinde	210	3,65	3,75	3,51	,82
6	Öğretim yapılırken uygun yöntem ve tekniklerin kullanılmasında	210	3,44	3,49	3,38	1,05
7	Öğrencilerin kazanımlarla ilgili haberdar edilmesinde	210	3,96	4,10	3,78	,84
8	Bütün öğrencilerin öğrenme süreçlerine katılımlarının sağlanmasında	210	3,71	3,80	3,59	,87
9	Planların öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınarak düzenlenmesinde	210	3,32	3,42	3,18	,98
10	Planların güncel eğitim öğretim programına uygun olarak hazırlanmasında	210	3,54	3,65	3,40	1,00
11	Öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun öğretim ortamının hazırlanmasında	210	3,32	3,42	3,19	,98

12	Öğrenme ortamlarının farklı duylara hitap edecek şekilde düzenlenmesinde	210	3,63	3,73	3,51	,86
13	Planların çevresel imkânlar dikkate alınarak hazırlanmasında	210	3,16	3,27	3,01	,94
14	Özel öğretime ihtiyacı olan öğrencilere uygun eğitim öğretim ortamının hazırlanmasında	210	2,90	2,97	2,80	1,02
15	Öğrenci görüşlerinin sınıf kuralları belirlerken dikkate alınmasında	210	3,76	3,92	3,56	,96
16	Öğrencilerin derste istenmeyen davranışlarının yapıcı bir şekilde önlenmesinde	210	3,82	3,96	3,64	,86
17	Sınıfta disiplinin sağlanmasında	210	3,92	4,04	3,76	,90
18	Öğrenme ortamlarının öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları göz önüne alınarak yapılmasında	210	3,86	3,91	3,80	,93
19	Etkili öğretim için sınıf oturma düzeninin değişik şekilde düzenlenebilmesinde	210	3,84	4,01	3,62	1,00
20	Öğrenme ortamlarının güvenliğine ilişkin tedbirler alınmasında	210	3,87	3,98	3,73	,94
21	Derslerde zamanın verimli ve etkin bir biçimde kullanılmasında	210	3,78	3,95	3,56	,85
22	Derste teknolojik materyallerin kullanılmasında	210	3,75	3,82	3,65	,91
23	Derse öğretmenin giriş-çıkış zamanlarına uymasında	210	3,71	3,83	3,57	,86
24	Derse öğrencilerin zamanında gelmelerinin sağlanmasında	210	3,98	4,10	3,82	,87
25	Ders saatinin öğrencilerle birlikte plânlanmasında	210	3,75	3,87	3,60	,92
26	Öğrencilerle etkili iletişim kurarak birebir sorunları ile ilgilenilmesinde	210	3,70	3,90	3,45	,88
27	Eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam oluşturulmasında	210	3,75	3,94	3,51	,90
28	Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri için uygun ortamların hazırlanmasında	210	3,52	3,68	3,32	,91
29	Öğrencilerin ölçme değerlendirme kaygılarını giderici etkinliklerin yapılmasında	210	3,69	3,94	3,35	,94
30	Derse hazırlık yapılırken günlük konular üzerine öğrencilerle konuşulmasında	210	3,61	3,72	3,47	,86
31	Eğitim öğretim sürecinde öğrenci aileleriyle iletişime geçilmesinde	210	3,32	3,47	3,14	,92
32	Konularla ilgili olarak diğer mesleki kurumlarla işbirliği yapılmasında	210	2,98	2,95	3,01	,96

33	Derslerin verimliliği ve kalıcılığı için sosyal çevre ile işbirliği yapılmasında	210	3,12	3,15	3,09	,88
TOPLAM		210	3,60	3,71	3,45	,50

Ankette yer alan maddeler için tüm öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalaması 3,60'tır, yani oldukça yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. 33 maddenin genel ortalamasına bakıldığında 31 maddeye oldukça yeterliyim ve 2 maddeye ise orta düzeyde yeterliyim cevabı verildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre, ankette belirtilen mesleki yeterliklere ilişkin ifadelerle bakıldığında öğretmenlerin kendilerini oldukça yeterli (3,60) düzeyde gördükleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar içinde en düşük ortalama 2,90, en yüksek ortalama ise 3,98 olarak görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanları ortalamalarına bakıldığında en düşük 2,80 ortalama ile 14. Madde yani "Özel eğitime muhtaç öğrencilere uygun eğitim öğretim ortamının hazırlanmasında"; en yüksek ise 3,82 ortalamaya sahip olan 24.madde yani "Derse öğrencilerin zamanında gelmelerinin sağlanmasında" olduğu görülmektedir.

Anket maddelerinden 14. Madde aritmetik ortalaması en düşük olan maddedir. 14. Maddeye bakıldığında: Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilere uygun eğitim öğretim ortamının hazırlanmasında ne kadar yeterlisiniz sorusuna verilen cevaplar öğretmenlerin özel eğitime ihtiyacı olan kaynaştırma öğrencilerinin eğitimi açısından ne derecede yeterli olduklarını belirtmeleri önem arz etmektedir.

Anketin 24. Maddesi genel aritmetik ortalaması en yüksek olan maddedir. Hem sınıf hem de Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin "Derse öğrencilerin zamanında gelmelerinin sağlanmasında yeterli misiniz" sorusuna verdikleri cevaplar anketin en yüksek maddesini oluşturmuştur.

Ayrıca anketin sadece "Konularla ilgili olarak diğer mesleki kurumlarla işbirliği yapılmasında ne kadar yeterlisiniz" diye sorulan 32. Maddesinde Sosyal Bilgiler öğretmenleri sınıf öğretmenlerinden daha yüksek bir aritmetik ortalamaya sahiptirler.

Sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik puanları ortalaması 3,71'dir, yani oldukça yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. 33 maddenin ortalamasına bakıldığında 2 maddeye orta düzeyde yeterliyim, 27 maddeye oldukça yeterliyim ve 4 maddeye ise tamamen yeterliyim cevabı verildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre,

ankette belirtilen mesleki yeterliklere ilişkin ifadelerle bakıldığında sınıf öğretmenlerinin kendilerini oldukça yeterli (3,71) düzeyde gördükleri ortaya çıkmıştır.

Öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanları ortalamalarına bakıldığında en düşük 2,95 ortalama ile 32.madde yani “Konularla ilgili olarak diğer mesleki kurumlarla işbirliği yapılmasında”; en yüksek ise 4,10 ortalama ile 7.madde yani “Öğrencilerin kazanımlarla ilgili haberdar edilmesinde” ve 24.madde yani “Derse öğrencilerin zamanında gelmelerinin sağlanmasında” olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki öz-yeterlik puanları ortalaması 3,45'tir, yani oldukça yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. 33 maddenin ortalamasına bakıldığında 1 maddeye orta düzeyde yeterliyim, 32 maddeye ise oldukça yeterliyim cevabı verildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre, ankette belirtilen mesleki yeterliklere ilişkin ifadelerle bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kendilerini oldukça yeterli düzeyde gördükleri ortaya çıkmıştır.

Tablo 4.

Öğretmenlerin Tüm Madde Ortalamaları Açısından Mesleki Öz Yeterlik Düzeyleri

Mesleki Öz Yeterlik Düzeyleri	N
Orta Düzeyde Yeterli	24
Oldukça Yeterli	126
Tamamen Yeterli	60
TOPLAM	210

Öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalamasına bakıldığında 24 öğretmenin orta düzeyde yeterli, 126 öğretmenin oldukça yeterli, 60 öğretmenin tamamen yeterli olduğu görülmektedir.

5.2. Öğretmenlerin Mesleki Öz-yeterliklerinin Cinsiyete Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin kendi görüşlerine göre, mesleki alanındaki yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.*Mesleki Öz-Yeterlik ile Cinsiyet İlişkisi*

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	t	p
CİNSİYET	Kadın	88	3,54	,45	1,532	,127
	Erkek	122	3,64	,53		

 $p < 0,05$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır ($t=1,532$; $p=,127 > 0,05$). Kadınların mesleki öz-yeterlik puanları ($\bar{X}=3,54$), erkeklerin mesleki öz-yeterlik puanlarına ($\bar{X}=3,64$) çok yakındır. Bu sonuca göre, mesleki öz-yeterlik ile ilgili olarak anket maddelerine verilen cevapların kadınlarda ve erkeklerde aynı düzeyde olduğu söylenebilir.

5.3. Öğretmenlerin Mesleki Öz Yeterliklerinin Branşa Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin kendi görüşlerine göre mesleki yeterlik düzeylerinin branşa göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin t-testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.*Mesleki Öz Yeterlik ile Branş İlişkisi*

	Branş	N	$\bar{X}$	S	t	p
BRANŞ	Sınıf Öğretmeni	119	3,71	,50	3,782	0,000
	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	91	3,45	,47		

 $p < 0,05$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanları ortalamalarının branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($t=3,782$; $p=0,000 < 0,05$).

Sınıf öğretmenlerinin mesleki öz-yeterlik puanları ($\bar{X}=3,71$), Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki öz-yeterlik puanlarından ($\bar{X}=3,45$) yüksektir. Bu durumda sınıf öğretmenlerinin mesleki öz-yeterlik anlamında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden

daha önde olduğu söylenebilir.

Anket maddelerine verilen cevapların ortalama düzeylerinde de sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden daha yüksek bir ortalamaya sahip oldukları görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin eğitim fakültelerinde aldıkları ders programlarından ve formasyonlarından kaynaklanan bu düzey öğrencilerin anlaşılması ve kabullenilmesi açısından önem arz etmektedir. Sınıf öğretmenlerinin yeterliliklerinin üst düzeyde çıkması öğrenciler ile olan iletişimlerinin daha üst düzeyde olduğunu onlarla daha fazla diyalog kurabildiklerini ve bunu da eğitim öğretim ortamına yansıttıkları söylenebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin her derste hemen hemen başka bir sınıfa girdiklerinden her sınıf için sınıf kuralları oluşturmaları ve bu kuralların öğrencilere uygulanması zor olacaktır. Aynı sınıfta derse giren başka branş öğretmenleri ise ayrı bir sınıf kuralı belirleyecek belki de Sosyal Bilgiler öğretmeni ile diğer branş öğretmenlerinin kuralları tamamıyla zıt olabilecektir. Bu durum öğrenciler için de çelişkiler doğurabilir. Ders içi disiplin ve sınıf ortamının kurallarının belirlenmesi sınıf öğretmenleri tarafından daha iyi yapıldığı görülmektedir. Sınıf kurallarının belirlenmesi ve uygulanması konusunda sınıf öğretmenlerinin daha başarılı olduğunu söylemek mümkündür.

Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden aritmetik ortalaması daha yüksek çıkan bu maddelere bakıldığında Sosyal Bilgiler öğretmenleri için aradaki farkın daha az düzeye indirgenmesi açısından hizmet içi faaliyetlerinin daha da önem arz ettiği görülmektedir. Etkili bir sınıf yönetiminin akademik başarıya etkisi kadar öğrencilerin öğretmene karşı olan tutumlarına da etki etmektedir.

Anketin 2.maddesi olan “Öğrencilerin ders etkinliklerine teşvik edilmesinde ne kadar yeterlisiniz?” sorusuna verdikleri cevaplarda sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 3,67 iken Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin aritmetik ortalamasına bakıldığında 3,58 olduğu görülmektedir. Güdülenmiş öğrencilerin derse katılımları daha üst seviyelerde olmakta ve akademik başarının yükselmesini sağlamaktadır. Sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre daha yüksek çıkması öğrencilerin daha üst seviyede ders motivasyonlarının artırıldığını göstermektedir.

Anket maddelerinden 5.sırada bulunan “Öğrencilerin derslere karşı olan hazırbulunuşluk düzeylerinin ölçülmesinde ne kadar yeterlisiniz” maddesinde sınıf öğretmenlerinin aritmetik ortalaması 3,75 iken Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin

aritmetik ortalaması 3,51'dir.

Sınıf öğretmenleri öğrenciler için daha fazla hazırbulunuşluk düzeyini göz önünde bulundururken Sosyal Bilgiler öğretmenleri için bu durum biraz farklılık göstermektedir. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin göz önünde bulundurulacak ders planının ve akabinde eğitim öğretim faaliyetlerinin daha üst seviyede kalıcı olacağı aşikârdır. Bu durum etkili bir eğitim öğretim sürecinde akademik başarının daha üst seviyelere çıkması için önemli bir etkidir.

Anketin 4.maddesi olan “Dersin konusu ile öğrencilerin günlük yaşantıları arasında ilişki kurulmasında ne kadar yeterlisiniz?” sorusuna verilen cevapların sınıf öğretmenleri için ortalaması 3,75 iken Sosyal Bilgiler öğretmenleri için aritmetik ortalama 3,56 çıkmıştır. Bir ders öğrencileri için günlük yaşantıları ile ne kadar çok benzerlik gösteriyorsa öğrencilerin dersi günlük yaşantıları için kullanma imkânları o kadar çok olacaktır. Günlük yaşantılar ile ders arasında kurulan ilginin yüksek olması motivasyonun artmasında beraberinde getirecektir. Bu durumda da dersin kazanımlarına daha üst seviyede ulaşılmasını sağlayacağı gibi akademik başarının artmasını da beraberinde getirecektir.

Ayrıca anketin 30.maddesinde “Derse hazırlık yaparken günlük konular üzerine öğrencilerle konuşulmasında ne kadar yeterlisiniz” sorusuna verdikleri cevapların aritmetik ortalamalarında sınıf öğretmenleri 3,72 iken Sosyal Bilgiler öğretmenlerinininki 3,47'dir. Günlük konularla ilgili öğrencilerle konuşulurken aynı zamanda hazır bulunuşluk düzeyleri de bir bakıma ortaya çıkmış olur. Öğrencilerin derse dikkatlerinin çekilmesinde günlük konular hakkında konuşmaları kendi çevrelerinde olan olaylar ile ilişkilendirmeleri aynı zamanda eğitim öğretim sürecine de katılmalarını sağlayacak bir ön hazırlık niteliğindedir.

Anketin “Bütün öğrencilerin öğrenme süreçlerine katılmalarının sağlanmasında” olan 8. Maddesinde sınıf öğretmenlerinin ortalaması 3,80 iken Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ortalamasının 3,59 olduğu görülmektedir. Bu maddeden de anlaşılacağı gibi sınıf öğretmenleri eğitim öğretim ortamı sürecinde daha çok öğrenci ile iletişime girerek onların derse katılımını sağladığı görülmektedir. Bunun sonucunda da eğitim öğretim için başarı düzeyinin artacağı söylenebilir.

Öğrencilerin öğrenme süreçlerine katılmasında sınıf mevcutlarının önemli rol oynadığı görülmektedir. Sınıf mevcudunun az olduğu sınıflarda öğrencilerin etkinliklere veya öğrenme süreçlerine katılmaları daha fazla olmaktadır. İlkokullarda ve ortaokullardaki sınıf mevcutlarının yeniden düzenlenmesi belki de bu süreçlerin

iyileşmesi açısından bir başlangıç olabilir.

Anketin 16 ve 17.maddelerine bakıldığında sınıf disiplininin sağlanması ve olumsuz davranışların değiştirilmesi eğitim öğretim sürecinin hazırlanan plana daha uygun olarak yürütülmesine katkıda bulunur. Sınıf disiplininin sağlandığı eğitim öğretim ortamlarında öğrenci başarısının daha üst seviyelere çıkması beklenen sonuçlar arasındadır. Bu da Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşılması için istenen bir durumdur. Her iki maddenin aritmetik ortalamalarına bakıldığında ise sınıf öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden daha yüksek çıktığı görülmektedir. Sınıfta istenmeyen davranışların engellenmesi ve düzeltilmesi için eğitimde davranış değiştirme ve davranış yönetme metotlarının uygulanması gerekmektedir. Bu konularda hizmet içi eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi, öğretmenlerin yeterliklerinin artırılmasına katkı sağlayacaktır.

Anketin 19. maddesinde “Etkili öğretim için sınıf oturma düzeninin değişik şekilde düzenlenebilmesinde” sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevapların ortalaması 4,01 iken Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevapların ortalamasının 3,62 olduğu görülmektedir. Eğitim öğretim ortamının daha uygun bir şekilde düzenlenmesi sınıf öğretmenleri tarafından daha kolay bir şekilde sağlanırken aynı durum Sosyal Bilgiler öğretmenleri için her derste farklı bir sınıfa girdiklerinden dolayı geçerli olmayabilir.

Uygun bir eğitim öğretim ortamının düzenlenmesi yapılacak olan eğitim faaliyetlerinin öğrenciler için kalıcılığını artırırken aynı zamanda eğitimin kalitesinin artmasını ve dolayısıyla eğitimin başarısının artmasını da beraberinde getirecektir.

“Öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenmeleri için uygun ortamların hazırlanmasında ne kadar yeterlisiniz?” olan 29. Maddesinde sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevapların aritmetik ortalaması 3,94, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevaplarının aritmetik ortalaması ise 3,35’ tir. Öğrenci merkezli eğitim sistemimizde sınıf öğretmenlerinin öğrencileri merkeze alarak eğitim öğretim ortamını hayatın kendisi olarak düzenlemeye çalıştıkları, soyut kavramların somut örneklerle daha iyi kavratılacağı ve bunun sonucunda Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşıldığında bireylerin topluma daha rahat uyum sağlayacakları söylenebilir.

Bu bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin öz yeterlik düzeylerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterlik düzeylerinden yüksek olması öğrenci gelişim düzeyleri, Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarına ulaşılması ve Sosyal Bilgiler öğretiminin akademik başarısı açısından sınıf öğretmenlerinin 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde

eğitim öğretime daha fazla katkıda bulunulabileceğini gözler önüne sermektedir.

5.4. Öğretmenlerin Mesleki z Yeterliklerinin Hizmet Süresine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin kendi görüşlerine göre mesleki yeterlik düzeylerinin hizmet süresine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğine ilişkin ANOVA sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Mesleki z Yeterlik ile Hizmet Süresi İlişkisi

	Hizmet Süresi	N	$\bar{X}$	S	F	p	Fark
HİZMET SÜRESİ	A) 1-5 yıl	10	3,05	,32	36,006	0,000	A<C, A<D,
	B) 5-10 yıl	49	3,26	,35			B<C, B<D,
	C) 11-20 yıl	128	3,65	,45			C<D
	D) 20 ve üstü	23	4,24	,31			

$p<0,05$

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanları ortalamalarının hizmet süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($F=36,006$; $p=0,000<0,05$).

Farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonucunda farkın; 1-5 yıl ile 11-20 yıl, 1-5 yıl ile 20 ve üstü, 5-10 yıl ile 11-20 yıl, 5-10 yıl ile 20 ve üstü, 11-20 yıl ile 20 ve üstü arasında olduğu bulunmuştur.

1-5 yıl hizmet yapan öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanları 11-20 yıl ile 20 ve üstü yıl hizmet yapan öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanlarından düşüktür. 5-10 yıl hizmet yapan öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanları 11-20 yıl ile 20 ve üstü yıl hizmet yapan öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanlarından düşüktür. 11-20 yıl hizmet yapan öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanları 20 ve üstü yıl hizmet yapan öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanlarından düşüktür.

Sonuç olarak hizmet süresi arttıka öğretmenlerin mesleki öz-yeterlik puanlarının da arttığı söylenbilir. Hizmet süresi arttıka tecrübenin ve mesleki alanda yeterliğin st seviyeye çıktığı görülmektedir. Mesleki birikimin gelecek kuşak

öğretmenlerine daha erken aktarılması ve istifade edilmesi açısından stajyer öğretmenlerin göreve başlarken hizmet süresi 11 yıl ve üzeri olan öğretmenler eşliğinde eğitim öğretime hazırlanmaları yerinde olacaktır.

5.5. Sınıf Öğretmenleri ile Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öz yeterliklerine Göre Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sınıf öğretmenleri ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Öz yeterliklerinin arasında anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin Mann-Whitney U testi sonuçları tablo 8 de verilmiştir.

Tablo 8.

Sınıf öğretmenleri ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterlikleri ilişkisi

	Branş	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
BRANŞ	Sınıf Öğretmeni	119	118,42	14092,50	3876,500	0,000
	Sosyal Bilgiler Öğretmeni	91	88,50	8062,50		

Sınıf öğretmenleri ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterlikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığına ilişkin yapılan Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre sınıf öğretmenleri lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. $U=3876,500$, $p<0,000$. Bu bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin öz yeterliklerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterliklerinden daha yüksek olması nedeniyle 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersine sınıf öğretmenlerinin girmesinin uygun olacağı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Ankette yer alan maddeler için tüm öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalaması 3,60'tır, yani oldukça yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. 33 maddenin genel ortalamasına bakıldığında 31 maddeye oldukça yeterliyim ve 2 maddeye ise orta düzeyde yeterliyim cevabı verildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre öğretmenlerin kendilerini oldukça yeterli düzeyde gördükleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar içinde en düşük ortalama 2,90, en yüksek ortalama ise 3,98 olarak görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik puanları ortalaması 3.71'dir, yani oldukça yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. 33 maddenin ortalamasına bakıldığında 2 maddeye orta düzeyde yeterliyim, 27 maddeye oldukça yeterliyim ve 4 maddeye ise tamamen yeterliyim cevabı verildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre ankette sınıf öğretmenlerinin kendilerini oldukça yeterli düzeyde gördükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalamalarına bakıldığında en düşük 2,95, en yüksek ise 4,10 olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik puanları ortalaması 3,45'tir, yani oldukça yeterli düzeyde olduğu görülmektedir. 33 maddenin ortalamasına bakıldığında 1 maddeye orta düzeyde yeterliyim, 32 maddeye ise oldukça yeterliyim cevabı verildiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin kendilerini oldukça yeterli düzeyde gördükleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalamalarına bakıldığında en düşük 2,80, en yüksek ise 3,82 olduğu görülmektedir.

Anketteki maddelerin ortalamalarında sınıf öğretmenlerinin puanlarının Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin puanlarından daha yüksek olması, verilerin dengeli olduğunu göstermektedir.

Anketin 24. Maddesi olan “ Derse öğrencilerin zamanında gelmesi” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin verdikleri cevapların aritmetik ortalaması 3,98 ile en yüksek olan madde olduğu görülmektedir. Bu maddeden de anlaşılacağı üzere sınıf ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ders saatinde öğrencilerin sınıfta derse hazır bulunma zamanlarının üst düzeyde olduğu görülmektedir. Ders başlama zili etkisi çok olsa da öğretmenlerin bireysel olarak da öğrencilerin derse zamanında girmeleri için çaba sarf ettiklerini ve bu konuda nöbetçi öğretmenlere büyük görev düştüğü

belirtilmektedir.

Anketin 14. Maddesi olan “ Özel öğretime ihtiyacı olan öğrencilere uygun eğitim öğretim ortamının hazırlanmasında ne kadar yeterlisiniz” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin verdikleri cevapların aritmetik ortalaması 2,90 ile en düşük olan maddedir. Hemen hemen her okulda özel eğitime muhtaç öğrencilerin varlığı azımsanamayacak kadardır. Bu bireylerin eğitim öğretim ortamı dışındaki sosyal hayata hazırlanmaları açısından okulda aldıkları eğitim önemlidir. Gerek sınıf gerekse Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin özel eğitim ve kaynaştırma öğrencileri ile ilgili mesleki çalışmalarda bulunmaları ve geliştirilmeleri kaynaştırma ve özel eğitime muhtaç öğrenciler açısından toplumun kendilerini kabullenme oranının yükselteceği gibi kendilerinin de topluma alışma, toplumda yer edinme ve sosyal statüde bulunma isteğinin karşılanması açısından iyi sonuçlar doğuracaktır.

Anket verilerinin analizi sonucunda sınıf öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinin cinsiyet yönünden anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Sınıf öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinin branş açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. Sınıf öğretmenlerinin mesleki öz-yeterlik puanları ($\bar{X}=3,71$), Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki öz-yeterlik puanları ($\bar{X}=3,45$). Sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlikleri Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerine göre daha yüksek çıkmıştır. Özellikle sınıf yönetimi ve öğrenciler ile iletişim maddelerine bakıldığında branş açısından bulunan anlamlı farklılık daha da yüksek çıkmaktadır.

Anket maddelerinden sınıf yönetimi ile ilgili (Madde 12, 15, 16, 19, 20, 26) olanlara bakıldığında sınıf öğretmenlerinin öz yeterlikleri Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterliklerine göre daha üst düzeyde olduğu görülmektedir. Sınıf yönetiminin etkili bir eğitim öğretim ortamı sağlamada katkısı tartışılmaz bir gerçektir. Ayrıca öğrenciler ile birebir etkili iletişime girilerek sorunları ile ilgilenilmesi öğrencilerin akademik başarılarına da katkı sağlamaktadır.

Anket verilerine göre Sınıf öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterliklerinin arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin öz yeterliklerinin Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterliklerinden daha yüksek çıktığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersine sınıf öğretmenlerinin girmesinin daha uygun olacağı söylenebilir.

Sınıfın eğitim öğretim süreçlerinin çıktılarının alındığı yer olduğu göz önüne alındığında etkili bir sınıf yönetiminin önemi daha çok belirginleşmiştir. Akademik başarıların yanı sıra duygusal ve sosyal gelişimlerinin sağlandığı, devinişsel yeteneklerinde göz önüne çıktığı yer yine sınıf ortamı olmaktadır. Bu durumlar göz önüne alındığında sınıf yönetiminin öğrencilerin hayata hazırlanmasında ve akademik başarıların artırılmasında ne denli önemli olduğu gözler önüne çıkmaktadır.

Sınıf öğretmenlerinin aynı öğrencilerle daha fazla zaman geçirmesi onların hakkında daha fazla bilgiye sahip olması bu farklılığın en önemli sebeplerinden birisidir. Özellikle sınıf yönetimi konusunda zamanında ve yerinde müdahalelerle uygun bir eğitim öğretim ortamı sağladıkları aşikârdır. Öğrenciler ile sağlıklı ve güçlü bir iletişim kurulması sınıf yönetiminin daha rahat sağlanması ve öğretmenleri yormaması akademik açıdan önemlidir. Öğrenciler ile samimi duygular çerçevesinde kurulan güçlü bir iletişim sınıf yönetiminin belki de anahtarıdır.

Sınıf yönetiminde sınıf öğretmenleri daha fazla zaman ve inisiyatif kullandıkları için daha etkili bir sınıf ortamı oluştururken ortaokul programlarında yeteri kadar sınıf yönetimi etkinliklerine yer verilmemektedir. Bu durum sınıftaki eğitim öğretim ortamının akademik durumunu etkilediği düşünülmektedir.

Madde 11 “ Öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun öğretim ortamının hazırlanması” sınıf öğretmenlerinin anket verilerine göre ortalaması 3,42 iken Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 3,19 olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin formasyon ve tek sınıf okutmalarından dolayı kaynaklanan bu fark öğrencilere eğitim öğretim ortamında daha ulaşılabilir bir ders planı sunmalarına imkan sağlamaktadır. Bunun sonucunda eğitim öğretim ortamının öğrencilerin bireysel öğrenme düzeylerine göre hazırlanması eğitimin başarısını da beraberinde getirecektir.

Anketin 8. maddesinde “Bütün öğrencilerin öğrenme süreçlerine katılımlarının sağlanmasında ne kadar yeterlisiniz” sorusuna sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevaplarının ortalaması 3,80 iken Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevapların ortalaması 3,59 dur. Anket verilerine göre sınıf öğretmenlerinin eğitim öğretim süreçlerinde öğrencileri daha aktif biçimde katılmasını sağlamaktadırlar. Öğrencilerin daha aktif olduğu bir eğitim öğretim ortamında ders yapılması öğrencilerin neredeyse tamamına ulaşılması akademik başarıyı da beraberinde getirecektir.

Öğrencilerin derslere etkin katılmaları öğrenmenin kolaylaşmasını ve kalıcılığını artıracaktır. Sınıf mevcutlarının çok olduğu sınıflarda bütün öğrencilere ulaşmak zorlaşacaktır. Ortaokullardaki sınıf mevcutlarının 40 kişilik ilkokullarda 30

kişilik olması 40 dakikalık ders saati içerisinde tüm öğrenciler için ders etkinliklerine katılmalarını azaltacaktır. 40 dakikalık ders saati içerisinde 40 öğrencinin hepsine ulaşmak zorlaşacaktır. Ders süresinin artırılması ya da öğrenci mevcutlarının azaltılması bütün öğrencilere ders içinde etkinliklerde veya öğrenme süreçlerine katılmalarında söz hakkı vermede etkin olacaktır.

Eğitim öğretim ortamının hayatın içinden somut örneklerle zenginleştirilmesi eğitimin kalıcılığını sağladığı gibi bireyin hayatına yön veren bir durumda ortaya koymaktadır. Bireyin hayatının ilerleyen dönemlerinde karşılaşılabileceği durumlara uygun hale getirilmesi ise eğitim öğretim ortamının öğrenci merkezli olarak hayatın içinden örneklerle düzenlenerek yapılması gerekmektedir.

Anketin “ Etkili öğretim için sınıf oturma düzeninin değişik şekilde düzenlenebilmesi” olan 19.maddesine sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevapların aritmetik ortalaması 4,01 iken Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin verdikleri cevapların aritmetik ortalaması 3,62’dir. Sınıf öğretmenlerini bireysel farklılıklara göre ve etkili bir öğretim için sınıf düzenini kolaylıkla düzenleyebilmesine karşın Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin 5. Sınıf düzeyinde müstakil bir Sosyal Bilgiler sınıfının olmaması bu farklılığa anlam katmıştır. Eğitim öğretim ortamının daha kolay bir şekilde düzenlenebilmesi öğrencilerin yeterince güdülenmesini, öğrenme etkinliklerine daha fazla katılmasını sağlayacaktır. İyi düzenlenmiş bir sınıf ortamı nitelikli ve kalıcı eğitimi sağladığı gibi akademik başarının yükselmesine katkı sağlayacaktır.

6.2. Öneriler

Öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalamasına bakıldığında 24 öğretmenin orta düzeyde, 126 öğretmenin oldukça, 60 öğretmenin tamamen yeterli olduğu görülmektedir. Bu yönüyle öğretmenlerin büyük çoğunluğunun mesleki açıdan kendilerini yeterli gördükleri söylenebilir. Öğretmen yeterliğini ölçecek ulusal ya da yerel düzeyde bir sınav olmadığı için bu çalışmada öz yeterlikleri ölçülmüştür. Daha sağlıklı veriler elde edilmesi için belli aralıklarla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alan bilgisine yönelik değerlendirmeler yapılabilir. Böyle bir değerlendirmenin, öğretmenlerin mesleki bakımdan güdülenmesine ve kişisel gelişimlerine katkı sağlaması da beklenebilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek

amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır. Kadınların mesleki öz yeterlik puanları ile erkeklerin mesleki öz yeterlik puanları birbirine yakındır. Bu sonuca göre mesleki öz yeterlik ile ilgili olarak anket maddelerine verilen cevapların kadınlarda ve erkeklerde aynı düzeyde olduğu söylenebilir. Bu sonuç, yaş ilerleyip eğitim düzeyi arttıkça cinsiyetler arasındaki farkların azalmasıyla açıklanabilir. Ancak daha sağlıklı sonuçlar için başka örneklemeler üzerinde ve daha farklı ölçme araçlarıyla araştırma yapılması yararlı olacaktır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalamalarının branş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda grup ortalamaları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur. Buna göre sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik puanları, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik puanlarından yüksektir. Bu durumda sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik anlamında Sosyal Bilgiler öğretmenlerinden 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersi açısından daha önde olduğu görülmektedir. Bu farklılıktan dolayı 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersine sınıf öğretmenlerinin girmesinin daha uygun olacağı söylenebilir.

Bu sonucu, sınıf öğretmenlerinin tek sınıf okutmaları, öğrencilerle daha fazla iletişim kurmasıyla, öğrencilerin gelişim düzeylerine daha çok yakın olmaları ile açıklamak mümkündür. Sınıf mevcutlarının azaltılması, Sosyal Bilgiler ve branş öğretmenleri için sınıf düzeylerinde müstakil sınıf oluşturulması eğitim öğretimin kalitesini ve başarı düzeyinin artırılmasında katkı sağlayacaktır. Başka değişkenlerin etkili olup olmadığını belirlemek amacıyla öğretmenlere yönelik nitel boyutu da olan başka araştırmaların yapılmasında yarar görülmektedir. Yapılan çalışmanın sonucunda sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlikleri Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinden daha yüksek çıkmıştır. Bu durumda 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersinin sınıf öğretmenleri tarafından okutulması daha yerinde olacaktır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanları ortalamalarının hizmet süresi değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Genel olarak hizmet süresi arttıkça öğretmenlerin mesleki öz yeterlik puanlarının da arttığı söylenebilir. Tecrübe ve birikim arttıkça mesleki başarının artması, beklenen doğal bir sonuçtur. Öğretmenlik mesleğine yeni başlayanlar için tecrübeli öğretmenlerin eşliğinde adaylık süreçlerinin etkili bir biçimde geçirmeleri yerinde olacaktır.

Anket verileri sonucunda yapılan Mann-Whitney U testi ile sınıf öğretmenleri ve Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öz yeterliklerinin arasında anlamlı farklılık bulunduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklıktan dolayı 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersine sınıf öğretmenlerinin girmesinin öğrencilerin akademik başarılarına ve sosyal birey olarak gelişimlerine daha fazla katkıda bulunulabileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, B., Dönder A., Yıldırım, B. ve Karahan, O. (2012). “*Eğitimde 4+4+4 Modelinin Karşıt Program Bağlamında Değerlendirilmesi*”. 21.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Alkan, C. (1984). *Eğitim teknolojisi*. Ankara: Aşama Matbaacılık.
- Alkan, C. (1998). *Eğitim Teknolojisi (Yenilenmiş 6. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Ataizi, M. (2003). *Öğretim gereçlerinin geliştirilmesi değerlendirilmesi: Görsel-işitsel araçlar. F. H. Odabaşı. (Editör). Öğretim teknolojileri ve materyal değerlendirme, geliştirme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretimi kaynak üniteler*. Ankara: YÖK/Dünya Bankası MEGP Yayınları.
- Can, G. (Ed.) (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No: 1064 Açıköğretim Fakültesi Yayınları No: 581.
- Capel, S ve Ark. (1996) *Learning to Teach in the Secondary School. A Companion to School Experience Routledge 11*. New Fetter Lane, London.
- Çalışkan, H. (2003). *Öğretim teknolojilerinin öğretim sürecindeki yeri ve tasarımı F. H. Odabaşı. (Editör). Öğretim teknolojileri ve materyal değerlendirme, geliştirme*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). *Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 19 (2), 207-237.
- Demir, S. B., Doğan, S. ve Pınar, M. A. (2013). *4+4+4 Yeni Eğitim Sistemi'nin Yansımaları: Beşinci Sınıflardaki Eğitim-Öğretim Sürecinin Branş Öğretmenlerinin Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish Volume 8/7, Ankara.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S. S. ve Yağcı, E. (2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deveci, H. (2005) *Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımı*. The Turkish Online Journal of Educational Technology TOJET 4 (3), 159-166.
- Doğanay, A. (2008). *Çağdaş Sosyal Bilgiler anlayışı ışığında yeni Sosyal Bilgiler programının değerlendirilmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17 (2), 77-96.

- Doğanay, H. (2002). *Coğrafiyaya giriş 1: Genel ve fiziki coğrafiya*. (7. Baskı). İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Doğdu, S. ve Arslan Z. (1993). *Eğitim teknolojisi uygulamaları ve eğitim araç gereçleri*. Ankara: Tekişik Yayınları.
- Duman, R. (2011). *Demokrat Parti Döneminde (1950–1960) Sosyal Bilgiler Eğitimi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Ekici, G. (2005). Biyoloji Özyeterlik Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29,85-94
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Erden, M. (1993). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayıncılık.
- Erden, M. (2000). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Alkım Yayınevi.
- Erdoğdu, E. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem/Teknikler Ve Karşılaştıkları Kullanım Güçlükleri*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan.
- George, D. & Mallery, P. (2011). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Study Guide and Reference, 18.0 Update (11th Edition)*. New York: Allyn & Bacon.
- Günden, S.(1995). *İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları*. Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi, Ankara: Şafak Matbaacılık.
- Güven, İ. (2012). "Eğitimde 4+4+4 ve Fatih Projesi Yasa Tasarısı = Reform mu?", *İlköğretim Online*, 11(3), 556-577.
- Güven, S., Gökbulut, Y. ve Yel, S. (2006). *4.ve 5.sınıf Sosyal Bilgiler dersi programına ilişkin öğretmen görüşleri. Ulusal sınıf öğretmenliği kongresi bildiri kitabı*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Hein, T. L. & Budny, D.D. (2000). *Styles and types in science and engineering education*. International conference on engineering and computer education, Sao Paulo, Brazil.
- Kahyaoğlu, M. ve Yangın, S. (2007) *İlköğretim öğretmen adaylarının mesleki özyeterliklerine ilişkin görüşleri*. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 73-84.

- Karaduman, H. (2005). *Sosyal Bilgiler dersinde yapılandırmacı öğrenme ilkelerine göre hazırlanan öğretim materyallerinin öğrencilerin derse ilişkin tutumlarına, başarılarına ve hatırlama düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi (25. baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçühamet, L. (2000). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuş, Z. ve Çelikkaya, T. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretimi İçin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Beklentileri*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. VII (II), 69-91.
- MEB (2005). *Sosyal Bilgiler Dersi 6-7 Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu*. İstanbul: MEB Yayınları.
- MEB (2006). *Temel Eğitime Destek Projesi; Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2008). *Öğretmen Yeterlikleri Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri*. Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- MEB (2012). *12 Yıl Zorunlu Eğitim Sorular – Cevaplar*. Ankara.
- MEB (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4,5,6 ve 7. Sınıflar)* Ankara.
- MEB, Mevzuat. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- Özdemir, S. M. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı ve Değerlendirilmesi, Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 17-47.
- Özeren, G.(2011) *5.sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan kazanımların öğretmenler tarafından gerçekleştirme düzeyi*. Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Öztürk C. ve Otluoğlu R. (2002) *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pagem A Yayıncılık.
- Öztürk C. ve Otluoğlu R. (2005) *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pagem A Yayıncılık.

- Öztürk, C. (2012). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış*. C. Öztürk içinde, Sosyal Bilgiler Öğretimi-Demokratik Vatandaşlık Eğitimi (s. 1-31). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. (Ed.), Acun, İ., Akengin, H., Ata, B., Baysal, N. Demircioğlu, İ.H., Doğanay, A., Gültekin, M., Kabapınar, Y., Yanpar, T., Yaşar, Ş., Yel, S., 96 Yılmaz, K., (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. “Demokratik Vatandaşlık Eğitimi”. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C. (Ed.), Acun, İ., Akengin, H., Ata, B., Baysal, N. Demircioğlu, İ.H., Doğanay, A., Gültekin, M., Kabapınar, Y., Yanpar, T., Yaşar, Ş., Yel, S., 96 Yılmaz, K., (2011). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. “Demokratik Vatandaşlık Eğitimi”. Ankara: Pegem A Yayıncılık. 1-31.
- Pallant, J. (2005). *Spss survival manual: a step by step guide to data analysis using the spss program*. Crows Nest NSW: Allen & Unwin.
- Resmi Gazete, (2012). *İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> adresinde 28/09/2012 tarihinde indirilmiştir.
- Sechez, A., (1997) *Constructivism vs. behaviorism as used, in a classroom setting along with technology*.
Web: [Http://Seamonkey.Ed.Asu.Edu/Mcisaac/Emc503/Assigments/Assigno/Alishia.Html](http://Seamonkey.Ed.Asu.Edu/Mcisaac/Emc503/Assigments/Assigno/Alishia.Html).
- Seferoğlu, S. (2006) *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: PegemA yayıncılık
- Selçuklu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2013). *Çocuk Gelişimi ve Davranış Bozuklukları*. Konya.
http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/42/01/964696/dosyalar/2013_06/13100441_ocukgeliimivedavranbozukluklar.pdf
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (1996). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Sözer, E. (1998). *Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri*
Ünite 2. www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/ioltp/2295/unite02.pdf (29.05. 2010).
- Şimşek, N. (2002). *Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Şimşek, A. (2003). *Tarih öğretiminde görsel materyal kullanımı*. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 143-157.
- Tay, B. (2007). Öğrenme stratejilerinin hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi dersinde akademik başarıya etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 89–104.

- Turan, R., Sünbül, A.M., ve Akdağ, H. (Ed). (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar – I*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Witkin, H. A. & Moore, C. A. & Goodenough, D.R. & Cox, P. W. (1977). Field dependent and field independent cognitive styles and their educational implications. *Review of Educational Research*, 47, (1), 1-64.
- Varış, F. (1991). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Yalın, H. İ. (2000). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yanpar Şahin, T. ve Yıldırım, S. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yaşar, Ş. (1998). *Öğretimde araç ve gereç kullanımı*. M. Gültekin. (Editör). Öğretimde planlama ve değerlendirme. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yaşar, Ş. (2005). Yapısalcı kuram ve öğrenme-öğretim süreci. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1-2), 68-75.
- Yaşar, Ş. ve Gültekin, M. (2009). *Sosyal Bilgiler öğretiminde araç gereç kullanımı*. C. Öztürk.(Editör). Sosyal Bilgiler öğretimi. Ankara: PegemA Yayıncılık.

EKLER

Ek 1. Mesleki Yeterlilik Ölçeği

Değerli Meslektaşlarım,
Bu anket çalışması 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin alınması amacıyla hazırlanmıştır. Bu amaçla lütfen her bir maddeyi okuyarak sizin için uygun olan seçeneğe X işareti koyunuz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Değerli katkılarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Cinsiyetiniz:
Branşınız:
Hizmet Süreniz:

No	Maddeler	Yeterli değilim	Biraz yeterliyim	Yeterliyim	Oldukça yeterliyim	Tamamen yeterliyim
1	Derslerde öğrenmeyi destekleyen uygun öğrenme materyalleri kullanılmasında					
2	Öğrencilerin ders etkinliklerine teşvik edilmesinde					
3	Öğrencilere değerlendirme sonuçlarına ilişkin geri bildirim verilmesinde					
4	Dersin konusu ile öğrencilerin günlük yaşantıları arasında ilişki kurulmasında					
5	Öğrencilerin derslere karşı olan hazır bulunuşluk düzeylerinin ölçülmesinde					
6	Öğretim yapılırken uygun yöntem ve tekniklerin kullanılmasında					
7	Öğrencilerin kazanımlarla ilgili haberdar edilmesinde					
8	Bütün öğrencilerin öğrenme süreçlerine katılımlarının sağlanmasında					
9	Planların öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınarak düzenlenmesinde					
10	Planların güncel eğitim öğretim programına uygun olarak hazırlanmasında					
11	Öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun öğretim ortamının hazırlanmasında					
12	Öğrenme ortamlarının farklı duylara hitap edecek şekilde düzenlenmesinde					
13	Planların çevresel imkânlar dikkate alınarak hazırlanmasında					
14	Ozel öğretime ihtiyacı olan öğrencilere uygun eğitim öğretim ortamının hazırlanmasında					
15	Öğrenci görüşlerinin sınıf kuralları belirlerken dikkate alınmasında					
16	Öğrencilerin derste istenmeyen davranışlarının yapıcı bir şekilde önlenmesinde					
17	Sınıfta disiplinin sağlanmasında					
18	Öğrenme ortamlarının öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçları göz önüne alınarak yapılmasında					
19	Etkili öğretim için sınıf oturma düzeninin değişik şekilde düzenlenebilmesinde					
20	Öğrenme ortamlarının güvenliğine ilişkin tedbirler alınmasında					
21	Derslerde zamanın verimli ve etkin bir biçimde kullanılmasında					
22	Derste teknolojik materyallerin kullanılmasında					
23	Derse öğretmenin giriş-çıkış zamanlarına uymasında					
24	Derse öğrencilerin zamanında gelmelerinin sağlanmasında					
25	Ders saatinin öğrencilerle birlikte planlanmasında					
26	Öğrencilerle etkili iletişim kurarak birebir sorunları ile ilgilenilmesinde					
27	Eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin kendilerini ifade edebilecekleri bir ortam oluşturulmasında					
28	Öğrencilerin vaperak yaşayarak öğrenmeleri için uygun ortamların hazırlanmasında					
29	Öğrencilerin ölçme değerlendirme kaygılarını giderici etkinliklerin yapılmasında					
30	Derse hazırlık yapılırken günlük konular üzerine öğrencilerle konuşulmasında					
31	Eğitim-öğretim sürecinde öğrenci aileleriyle iletişime geçilmesinde					
32	Konularla ilgili olarak diğer mesleki kurumlarla işbirliği yapılmasında					
33	Derslerin verimliliği ve kalıcılığı için sosyal çevre ile işbirliği yapılmasında					

Ek 2. Malatya Milli eğitim Müdürlüğü İzin Onayı

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :73521772-044.01/
Konu :Anket Uygulaması

5963

22 -02- 2013

VALİLİK MAKAMINA

Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı 114208011086 nolu tezli yüksek lisans öğrencisi Hacı Mehmet TÜRKMEN' in İlimize bağlı ilkokul ve ortaokullarda "Araştırma Yarışma ve Sosyal Etkinlikler" konulu anket çalışması yapması isteği ile ilgili Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünün 04/02/2013 tarih ve 175 sayılı yazısı ekleri ilişikte sunulmuştur

Konu ile ilgili Müdürlüğümüz İl İnceleme ve Değerlendirme komisyonu 09/02/2013 tarih saat 13,30' da toplanarak yapılan incelemede herhangi bir sakınca görülmemiştir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde adı geçenin Merkez İlkokul ve ortaokullarda konu ile ilgili anket çalışmaları yapmasını olurlarınıza arz ve teklif ederim.

Mehmet BOYRAZ
Müdür a.

Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
21/02/2013

Mehmet BULUT
Wali a.

Milli Eğitim Müdürü

Ek 3. İzin Onayı

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 73521772-044-01/
Konu : Anket Uygulaması

6259

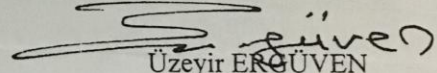
25 -02- 2013

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 04/02/2013 tarihli ve 39761745/100/175 sayılı yazınız.
b) Valiliğimizin 22/02/2013 tarih ve 5963 sayılı onayı.

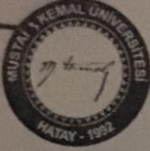

Üniversitenizin Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı 114208011086 nolu tezli yüksek lisans öğrencisi Hacı Mehmet TÜRKMEN' in İlimize bağlı ilkokul ve ortaokullarda "Araştırma Yarışma ve Sosyal Etkinlikler" konulu anket çalışması yapması ile ilgili Valiliğimizin ilgi onayı ilişikte gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim

Üzeyir ERGÜVEN
Müdür a.
Milli Eğitim Şube Müdürü

EKLER
Eki: Onay Örn.(1 Adet)

Ek 4. Mustafa Kemal Üniversitesi İzin

 T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

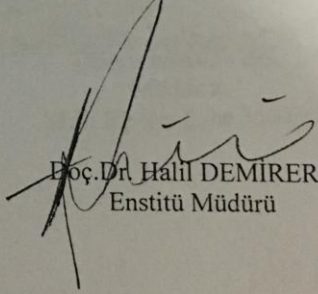
SAYI : 36908830/ 770-01-09/ 338
KONU:Proje Hakkında 13/03/2013

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

İLGİ: Hatay Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 25/02/2013 tarih ve 73521772-044-01/6259 sayılı yazısı.

Enstitümüz İlköğretim Anabilim Dalı 114208011086 nolu tezli yüksek lisans öğrencisi Hacı Mehmet TÜRKMEN'in, "Araştırma Ve Sosyal Etkinlikler" konulu araştırma izni ile ilgili Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gelen yazı ekte sunulmuştur.

Söz konusu yazının ilgili öğrenciye ve tez danışmanına tebliğ edilerek tebellüğ belgesinin Enstitümüze gönderilmesi hususunda gereğini rica ederim.

Doç. Dr. Halil DEMİRER
Enstitü Müdürü

Ek-1 Adet Yazı

